

CONTRA

nr 1 1986 årg 12 9:-

GOTT NYTT ÅR!

**Bakom Sytjevkas murar
Kapitalismens filosofi
Mänskliga rättigheter**

**OBEROENDE BORGERLIG
TIDSKRIFT**

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger per år
ISSN 0347-6472

Ansvarig utgivare

Christer Arkefors
Ställföreträdare: Benny Rung

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm.
Telefon 08-54 95 52 (sökrast månd-fred 14-16)
Åven 08-751 56 26.

Prenumeration

49 kronor per år. Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 261-2638.

Finland: 40 mark per år. Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: 49 norska kronor per år. Norskt postgiro 1 99 82 77.

Danmark: 59 danska kronor per år. Danskt postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Ordförande: Géza Mólnár

Expedition: Anders Fjällström

Redaktion: Claes Almgren, Christer Arkefors, Carl G. Holm, Filip Lundberg och Benny Rung.

Övriga medarbetare: Arne Andersson, Dennis Brinkeback, Bertil Lindblom, Arne Sandström, Roger Söderqvist, Rune Westin och Astrid Wikmark samt Allan C. Brownfeld, Washington och Joachim Bamrud, Oslo.

Länskontakter

Blekinge: Magnus Bergstrand 0455-114 45

Bohuslän: Karl Gustaf Kleen 0523-315 10

Gotland: Alf Norbäck 0498-102 06

Gävleborg: Grethe Blomgren 026-27 31 23

Gästrik: Eric Bergh 031-48 34 30

D:o Arne Andersson 031-55 43 14

Hälsand: Lennart Flink 035-801 24

D:o Helena Norrgren 035-502 00

Jämtland: Lennart Sundstad 0642-100 49

Jönköping: Carl G. Löverhult 0380-159 90

Kalmar: Bertil Lindblom 0480-862 38

Kopparberg: Se Gävleborg

Kristianstad: Per Mjörnemark 042-519 33

Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21

Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43

D:o Dietmar Kröhnert 040-97 33 51

Norrbottn: Elisabeth Olsson 0970-141 54

Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44

Stockholm: Rune Andersson 08-758 17 47

Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62

Uppsala: Se Stockholm

Värmland: Jan Collander 0570-660 86

Västerbotten: Hans G. Olsson 0910-358 12

Västernorrland: Herbert Forsström 060-93022

D:o Stanley Skoglund 060-12 96 94

Västmanland: Se Örebro

Älvsborg: Se Skaraborg

Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22

Östergötland: Carl G. Holm 013-16 16 46

Danmark: Peter Hartvig 01-10 88 72

Finland: Leo Meller 90-563 34 53

Norge: Joachim Bamrud 02-56 21 56

Ej signerat material har sammanställts av redaktionen. Copyright Stiftelsen Contra. Eftertryck endast efter överenskommelse.
Presslagd 1985-11-30
Vänersborgs Offset Ab, Vänersborg 1985

CONTRA -NYTT

Nya böcker

Vi kan denna gång erbjuda inte mindre än tre nya böcker. Först *Mänskliga rättigheter*, en Contra-bok som presenteras närmare på sidan 3 i detta nummer. Boken innehåller både grundlagens rättighetskapitel och en rad internationella dokument som Sverige undertecknat. En inledning har skrivits av professor Jacob Sundberg.

Elisabeth Langby har skrivit boken *Vinter i välfärdslandet*. Det är en betraktelse över likheterna mellan Aten, Uruguay och dagens Sverige. I Aten och Uruguay föll demokratin och diktatur inrättades sedan den offentliga sektorn växt sig för stark. Elisabeth Langby menar att vi vandrar samma väg som de två historiska exemplen, om vi inte ändrar kurs radikalt.

Den tredje boken är skriven av Tage Lindbom. Den heter *Roosevelt och det andra världskriget* och omvärderar president Roosevelts roll och inställning. Boken är mycket kritisk mot Roosevelt. Tage Lindbom är välkänd politisk filosof, en gång chef för arbetarrörelsens arkiv.

Böckerna kostar 89:- (Mänskliga rättigheter), 98:- (Elisabeth Langbys bok) respektive 74:- (Tage Lindboms bok).

Tala med Din bokhandel!

Tyvärr har inte alla bokhandlare försett sig med den uppsättning Contra-böcker de borde ha för att kunna tillgodose efterfrågan från ortens kunder. De stora bokförlagen har resande försäljare, som besöker alla bokhandlare av nämnvärd storlek. Så kan naturligtvis inte småförlag arbeta. Under några år hade Contra förmånen att anlita Sture Anman, som sålde böcker åt många förlag. Tyvärr drabbades Sture av en svår sjukdom och avled trots att han var i sina mest produktiva år. Det har visat sig svårt att hitta en ersättare. Till en del har problemet kunnat lösas genom telefonförsäljning. Men inget är naturligtvis som personlig kontakt.

Contra har läsare runt hela landet. Vi finns på plats nära varenda bokhandel. Besök Din bokhandel! Kontrollera att den för de senaste Contra-böckerna. Prata med innehavaren om hur det går och ta gärna upp en beställning och skicka in till Contra. Bokhandlaren kan naturligtvis också skicka beställningen direkt, de flesta bokhandlare har färdigupptryckta beställningsblanketter som fungerar bra för det ändamålet.

Vi behöver nya produkter

Contra behöver alltid nya fräscha idéer. I första hand behöver vi idéer på nya Contra-produkter. Det är i stor utsträckning genom överskottet på märken, tröjor och liknande som det blir möjligt att ge ut de tunga produkterna, tidningen och böckerna. Det är mycket viktigt att vi därför kan ta fram precis det våra läsare vill ha — det ger oss också en bättre tidskrift.

Skicka in Ditt produktförslag till Contra, Box 6082, 102 32 Stockholm.

Våra källor

Imprimis heter en amerikanska månadsbulletin som är på bara sex sidor. Den innehåller dock ofta en mycket läsvärd artikel (normalt bara en enda artikel). Det kan handla om marknadsekonomi, utrikespolitik eller andra aktuella frågor. Normalt helt i Contras anda. Bulletinen utges av Hillsdale Collage, Hillsdale, Michigan 49242, USA.

Facet graver op og gnaver ind till benet!

Den danska tidskriften Facet ger Dig mer om dansk och internationell politik. Årsprenumeration 120:- danska kronor. Adress: Boks 2016, DK-1012 København K, Danmark. Tel 00945-1 10 88 72. Till Facet är också knutet en "Teleavis", ring 00945-1 83 87 87 får Du färsk politiska kommentarer.

Mänskliga rättigheter

Den som vill göra sina grundläggande mänskliga rättigheter gällande inför svensk myndighet eller domstol har ingen lätt uppgift.

Vi kunde i förra numret av *Contra* referera ett uttalande från en hovrättslagman som i praktiken innebär att han struntade i att tillämpa Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna i sin dömande verksamhet. Vänder man sig till de behöriga myndigheterna är det bara med stort besvär som det går att få information om vad konventionerna verkligen innehåller.

I USA är det lagstadgat att den som grips av polisen innan eventuella förhör börjar skall upplysas om sina konstitutionella rättigheter. I Sverige är det nästan omöjligt att ens på begäran få veta vilka rättigheterna är. Det är för att råda bot på den situationen som *Contra* har samlat en rad dokument om de mänskliga rättigheterna i en praktisk bok.

Contra-boken "Mänskliga rättigheter" innehåller bl a den svenska grundlagens rättighetskapitel (andra kapitlet i regeringsformen). Det kapitlet borde vara skydd nog i många fall när överheten försöker sätta sig på enskilda medborgare. Men myndigheterna kommer alltid att driva linjen att den förordning som reglerar saker mer i detalj är den som skall tillämpas, istället för regeringsformen. Även om den detaljerade förordningen strider mot regeringsformen. Så är det naturligtvis inte. Regeringsformen gäller i första hand, andra förordningar skall bara tillämpas om de står i överensstämmelse med regeringsformen. Men det gäller att stå på sig. Från *Contra*'s egen verksamhet påminner vi oss när skattemyndigheterna ville ha tillgång till hela prenumerantregistret. *Contra* vägrade, med hänvisning till regeringsformens skydd för åsiktsfriheten och rätten att hålla sina åsikter hemliga för myndigheterna. Det behövdes domstolsförhandling innan skattemyndigheterna gav sig, men fallet visade att det praktiskt juridiskt går att använda grundlagens rättigheter som skydd mot alltför nitiska myndigheter.

Men det är inte alltid det räcker att åberopa regeringsformen. Den lämnar fältet fritt för inskränkningar av de mänskliga rättigheterna på många områden. Då finns det ett antal internationella konventioner att tillgå. Konventionerna har undertecknats av Sverige och har också godkänts av Sveriges riksdag. Det innebär att konventionerna skall tillämpas

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

MED INLEDNING AV PROFESSOR JACOB SUNDBERG

GRUNDLAGEN RÄTTIGHETSKAPITEL
EUROPAKONVENTIONEN OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA
FN:s DEKLARATION OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA
FN:s KONVENTION OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA
HELSINGFORSAVTALET

CONTRA

Contra's nya bok om de mänskliga rättigheterna har en inledning av professor Jacob Sundberg.

pas som s k rättsskälla. Dvs konventionerna är juridiskt giltiga aktstycken, som de svenska myndigheterna är skyldiga att följa. Och följer Sverige inte konventionerna finns det internationella organ som kontrollerar att så sker. Svenska medborgare kan anmäla brott mot rättigheterna till Europakommissionen i Strassbourg (eller en motsvarande FN-kommission i Genève, om det gäller brott mot FN:s konventioner). För i Finland bosatta gäller inte Europakonventionen, eftersom Finland inte anslutit sig till den. Men FN-konventionerna gäller även Finland.

I *Contra*'s nya bok om de mänskliga rättigheterna finns såväl Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, som FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna. Det är fördrag som kan göras juridiskt gällande. Dessutom innehåller boken ett par aktstycken som inte är juridiskt bindande på samma sätt, men som innehåller viljeförklaringar från bl a Sverige. Det gäller FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna och Helsingforsavtalet.

För svenskt vidkommande är det framförallt Europakonventionen som har kommit i centrum för intresset under senare år. Bl a för att Sverige fällt i några viktiga mål. Europakonventionen och dess efterlevnad övervakas av Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna i Strassbourg. Kommissionen behandlar klagomål från personer som är bosatta i de länder som undertecknat konventionen. Den försöker i första hand få till stånd en uppgörelse i godo. Dvs den försöker få den stat som anklagas för att ha

brutit mot konventionen att ändra sig. Då läggs ärendet ner. Bara om staten framhårdar i att den gör rätt dras målet inför Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Dit kommer bara mål som först har behandlats av kommissionen.

Mellan 350 och 400 miljoner människor kan vända sig till Europakommissionen med sina klagomål. Alltfler gör det.

Bland klagomålen finns de mest skilda inlagor. En del kommer naturligtvis från s k "rätts haverister", sådana som kommit på kant med myndigheterna och ser allt som händer som inslag i myndigheternas konspiration mot just dem. Dessa mål försöker kommissionen sortera bort på ett tidigt stadium. Men alla anmälningar behandlas självklart.

Under perioden 1973-1984 noterades 28.315 ärenden som aldrig registrerades på allvar av kommissionen. En registrering av ett ärende innebär att kommissionen beslutat att det finns skäl att granska det närmare. Under hela kommissionens trettioåriga existens har 11.295 framställningar registrerats. Alltfler under senare år. 586 ärenden 1984. För den som klagat är en registrering en stor framgång. Bara ett fåtal ärenden kommer så långt.

Antalet ärenden som handlades under 1984 stämmer inte riktigt med antalet registrerade framställningar. Det tar sin tid att hantera frågorna, och de ärenden som avgjordes 1984 hade normalt registrerats tidigare år, ja flera är tillbaka i tiden.

Av de ärenden som hanterades av kommissionen avvisades 450 efter noggrannare prövning. 78 avvisades efter en prövning som innebär att det land som kritiserades i anmälan fått avge yttrande genom sin regering.

Bara 54 ärenden ledde till kritik från kommissionen (som i sin tur skall prövas i Europadomstolen, eller leda till en uppgörelse i godo).

Det kan låta som förödande negativa odds för den som framför klagomål. Och visst är det svårt att vinna ett mål. Men kommissionen och domstolen har blivit alltmer uppmärksamma på vad som händer och blir det fällande dom är den fällda staten skyldig att rätta sig efter utslaget.

I *Contra*'s nya bok finns förutom själva konventionstexterna också en praktisk inledning till hur ärenden hanteras. Den inledningen är skriven av professor Jacob Sundberg vid Stockholms universitet, Sveriges kanske främste auktoritet på området.

Beställ Ditt exemplar av "Mänskliga rättigheter" från *Contra*. *Contra*-pris 89:- (inbunden, 182 sidor). Porto tillkommer.

Kapitalismens filosofi

Contras presentationer av politiska händelser och idéer brukar göras i en strikt neutral ton. Denna gång görs dock ett undantag, när vi låter Henrik Unné presentera objektivismen.

Kapitalismen är det politiska system som är grundat på respekt för individens rättigheter, inklusive egendomsrätten, och där all egendom är privatägd. Kapitalismen är det system där varje individ är fri att handla efter sitt eget omdöme, med enda restriktion att hon inte initierar bruk av våld mot andra. Kapitalismen är med andra ord det samhällssystem där varje individ är fri.

Det var för cirka 200 år sedan som västländerna började få inslag av kapitalism. Statens makt började minska, och individens frihet öka, i länder som England och USA. Följden av detta blev en stortflod av vetenskapliga landvinningar, teknologisk utveckling och ekonomisk tillväxt. Levnadslängden började öka, den allmänna hälsostandarden började förbättras och barnadödligheten började minska. De breda folklagrens levnadsstandard steg så kraftigt att Europas totala befolkning ungefär fördubblades på 1800-talet. Detta skedde trots att det inte rådde fullständig, okontrollerad kapitalism ens i USA och England. Även i dessa två länder var de produktiva människorna hämmade av politiska kontroller, regleringar, byråkrati, handelshinder, skatter osv. På 1900-talet har inslaget av politiska kontroller börjat öka igen världen runt och framstegstakten har därför bromsats.

Inslagen av kapitalism har under de senaste 200 åren fört med sig en tidigare oanad förbättring av levnadsvillkoren. Men ändå är kapitalismen inte lovordad i världen idag utan är tvärtom fördömd och smäddad. Land efter land har under de senaste 70 åren återgått till étatismen, det system där staten behandlar sina egna medborgare som en sorts boskap som skall vara underordnade "samhället".

Hur har detta kunnat ske? Hur kan det hända att så många människor vänder kapitalismen ryggen, trots alla dess framsteg, och trots alla étatismens misslyckanden?

Svaret är: filosofi. Det är filosofi som avgör historien. Hur människor väljer att handla beror på vilka idéer de hysar. Om människor accepterar irrationella idéer och principer, då kommer de också att handla på irrationella sätt.

Det som har fattats i världen för att säkra friheten och kapitalismen är en rationell filosofi.

En filosofi är en integrerad syn på verkligheten. Den filosofi som är rationell är den som korresponderar mot verkligheten. En sådan filosofi finns. Den heter *objektivismen*. Den har under de senaste decennierna formulerats av Ayn Rand. Det är objektivismen som måste spridas för att inte världen skall återfalla till förtryck, krig, okunnighet och fattigdom. Hur försvarar då objektivismen kapitalismen?

Människans natur och kapitalismen

Enligt objektivismen finns det en objektiv, absolut verklighet. Verkligheten existerar och dess naturlagar är vad de är oberoende av människorna. Om människor vill leva så måste de efterleva verkligheten.

Det är en del av verklighetens natur att liv inte är något som fortgår automatiskt, av sig självt. För att leva måste människor handla. För att veta *hur* de skall handla måste de ha kunskaper om verkligheten. För att uppnå kunskaper och därmed veta hur de skall handla måste människor *tänka*.

Det är förnuftet, förmågan att tänka, som är nyckeln till människors förmåga att klara sina liv. För att tända en eld, bygga ett hus, odla spannmål, baka bröd, tillverka en bil, bota en sjukdom, programmera en dator, bygga en fabrik osv måste människor först upptäcka de relevanta kunskaperna om hur verkligheten är beskaffad och sedan tänka ut just hur kunskaperna skall appliceras på konkreta problem.

Människor kan inte överleva med bara rå muskelstyrka och medfödda instinkter, som vanliga djur. Människor är för kläna för det. Vanliga djur anpassar sig till sin miljö, sin omgivning. Människor måste anpassa sin miljö till sina behov, genom att göra verktyg och redskap som hjälper dem att behärska naturen. Människor måste *skap* produktionsmedel.

Människor är inte födda med någon kunskap om hur de skall göra för att skapa produktionsmedel. De måste tänka för att ta reda på det. Det är alltså förnuftet, inte muskelarbetet som är nyckeln till skapandet av industrisamhället.

För att kunna leva liv värdiga människor måste människor vara fria att använda sina

respektive förnuft. Det betyder att de måste vara fria från andra människors våld.

Våld är anti-förnuft. Det är endast genom direkt eller indirekt våld som en människa kan göra en annan människas förnuft inoperativt. Så länge hon inte utsätts för något våld är ju en människa fri att handla efter eget omdöme.

Frihet från våld är därför den avgörande förutsättningen för att människor skall kunna fritt använda och efterleva sina respektive förnuft. Därmed är frihet från våld den avgörande förutsättningen för att människor skall kunna leva människovärdiga liv.

Detta är inte bara en värdering. Det är ett objektivt faktum. Det bekräftas även av jämförelse av olika länders välmåga. Graden av människornas välmåga i ett land är proportionell till graden av frihet i landet. Jämför USA med Sovjet, Västtyskland med Östtyskland, Japan med Kina osv.

Statens roll

Staten (regeringen) är den institution i ett samhälle som har monopol på det legala användandet av våld. Det är i sin kontroll över polisen och militären som en riksdag, en junta eller en monark får möjlighet att driva igenom sin vilja. Utan polisen och militären skulle även en demokratisk riksdag bara vara en diskussionsklubb utan någon makt.

Det är *omoraliskt* att initiera bruk av våld mot andra. Det är aggression. Det är däremot moraliskt att återgälda våld med våld. Det är försvar.

En stat (regering) är moralisk och legitim om, och bara om, den använder sin våldsmakt *uteslutande* som försvar och återgäldning mot de medborgare eller främmande stater som initierar bruk av våld. Om staten fångar en mördare eller slår tillbaka en invasionsarmé då gör den rätt. Men om staten själv initierar våld, är staten själv en brottsling.

Rättsväsendet och försvaret är de enda verksamheter som staten med moralisk rätt får ägna sig åt. Alla andra eventuella statliga verksamheter innebär någon form av initierande våld eller hot om våld mot oskyldiga medborgare. Beskattning innebär att staten konfiskerar medborgares pengar genom att hota dem med böter eller fängelse om de inte betalar. Offentlig sjukvård innebär att staten och kommunerna skaffar sig makt över både producenterna och konsumenterna av sjukvård. Offentliga skolor innebär att staten och kommunerna kapar åt sig bestämmande över vad barnen skall lära sig. Statlig näringspolitik innebär att staten gynnar vissa producenter på bekostnad av konkurrenter. Och så vidare.

All statlig verksamhet grundas ytterst på våld (det gäller även "humanitära" "välfärds"-verksamheter). All statlig verksamhet är därför omoralisk med undantag för rättsväsendet och försvaret.

Men skall staten ens upprätthålla ett rätts-

väsande och försvar? Skall det finnas någon stat över huvud taget?

Svaret på de två frågorna är ja. Eftersom människor har fri vilja kan det alltid uppstå brottslingar. Medborgarna måste på något sätt försvara sig. Men medborgarna skall inte var och en själv svara för sitt eget försvarsvåld. Då skulle det finnas risk för att det blev nyckfull användning av försvarsvåldet. Försvarsvåldet måste av medborgarna delegeras till en enda institution, staten, för att det skall vara underställt en objektiv kontroll.

Det statliga rättsväsendet och försvaret skall då vara förpliktat att följa ett noggrant utformat system av lagar och bestämmelser för att försvarsvåldet skall vara tyglat, utan utrymme för personliga nycker.

Kapitalismen och moralen

Kapitalismen uppmuntrar den bästa moraliska egenskapen hos människan: rationaliteten.

Rationalitet är fokuserandet på, och efterlevandet av, verkligheten. En rationell människa strävar efter att förstå verkligheten; och hon låter inte egna nyck eller andra människors påtryckningar förmå henne att handla i strid med sina uppfattningar om verkligheten. Hon inbillar sig aldrig att hon kan både äta sin kaka och ändå ha den kvar. Bara en rationell människa kan bemästra verkligheten och uppnå framgång.

Kapitalismen uppmuntrar människor att vara rationella på två sätt. Dels får människor som är rationella själva behålla och njuta av frukterna av sin rationalitet. Dels kan människor som väljer att vara irrationella inte lasta över de negativa följderna som då uppstår på de andra.

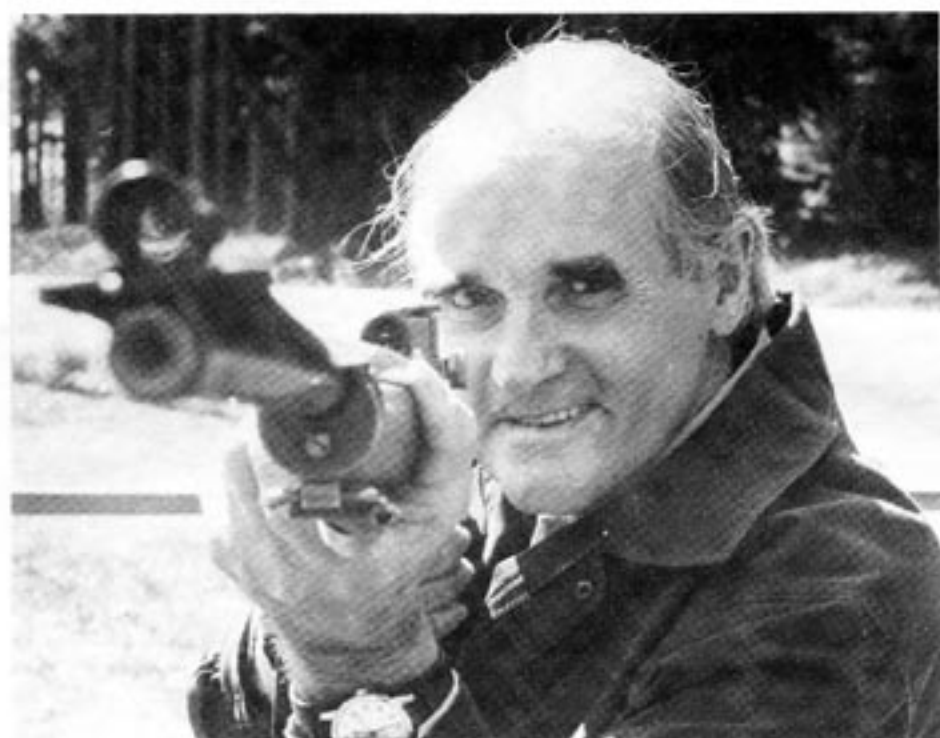
Detta är en följd av att ingen får initiera bruk av våld mot andra i det kapitalistiska samhället. Den som är irrationell kan inte hindra andra från att handla rationellt och därmed uppnå framgång.

Kapitalismen uppmuntrar människor att vara rationella på två sätt. Dels får människor som är rationella själva behålla och njuta av frukterna av sin rationalitet. Dels kan människor som väljer att vara irrationella inte lasta över de negativa följderna som då uppstår på de andra.

Detta är en följd av att ingen får initiera bruk av våld mot andra i det kapitalistiska samhället. Den som är irrationell kan inte hindra andra från att handla rationellt och därmed uppnå framgång. Den som är irrationell kan inte heller expropriera de värden andra människor uppnår genom att vara rationella.

Detta är förstas rättvisa, att varje människa får det hon förtjänar. Under kapitalismen gäller lagen "till var och en efter sin produktion", i fråga om materiella värden. Under kapitalismen gäller lagen "till var och en efter sin rationalitet", i fråga om lycka i allmänhet.

Rättvisan är bra inte enbart för de rationella

Den kapitalistiska filosofin är emot allt våld, menar Henrik Unné, med undantag för det nödvändiga våld som ligger i statens enda naturliga uppgifter: militär och polisväsen, institutioner för att skydda oss mot andras våld och vapen.

utan även för de irrationella. Den som är irrationell får ju ständigt signaler att irrationalet inte lönar sig, eftersom hon måste bära konsekvenserna själv varje gång hon misslyckas med att övervåldiga verkligheten.

Kapitalismens människosyn

Kapitalismen är grundad på uppfattningen att varje människa är ett värde i sig, och har rätt att leva för sin egen skull. Varje individ har rätt att sträva efter egen lycka och självaktning. Under kapitalismen är den enskilde människan inte en varelse som skall offras åt något påstått "högre ändamål" som Gud eller Fosterlandet eller Folket eller den Ariska Rasen eller Världsproletariatet eller Samhället. Den enskildes liv är ett unikt värde och ingen har en skyldighet att offra det åt andra.

Människor är *inte* till för att tjäna sina medmänniskor. Detta är förstas den raka motsatsen till kollektivismens människosyn. Kollektivismens människosyn är endast lämplig för kannibaler, inte för civiliserade människor.

Kapitalismen är det enda politiska system som är förenligt med broderskap och allmän välvilja. När ingen människa är skyldig att offra sig för andra människor kan ju ingen människa leva på andra människors uppoffringar. Då måste människor byta värde mot värde.

Då, och bara då, behöver människorna inte misstänka varandra. Då kan de nalkas varandra utan illvilja eller fruktan.

Kapitalismens individualism är en fördel,

inte en nackdel, för de svaga. Den individuella friheten innebär att de intellektuellt starka får använda sina förmågor produktivt. Vetenskapsmännen är fria att forska och upptäcka nya kunskaper. Uppfinnarna och teknikerna är fria att utveckla nya apparater, metoder, maskiner, system osv. Affärsmännen är fria att effektivisera produktionen, införa nya teknologier, skapa nya produkter, gå in i nya marknader osv. Det är tack vare de intellektuellt starka som även de svaga idag har livsreddande mediciner, hygieniska bostäder, tillräckligt med näringsrik mat och annat som gör livet dragligt.

Enligt socialismens etik skall de starka vara slavar åt de svaga. Följden blir stagnation och misär både för de starka och de svaga. Titta på öststaterna och länderna i tredje världen. Enligt kapitalismens etik har både de starka och de svaga rätt till individuell frihet. Följden blir vetenskapliga framsteg och ekonomisk utveckling som både de starka och de svaga tjänar på. Titta på höjningen av levnadsstandarden i de halvfria västländerna de senaste 200 åren.

Det är inte någon svävande odefinierbar "allmännyta" som kapitalismen är bra för. Det är de enskilda, reellt existerande *människorna* som kapitalismen är bra för.

Många frågor

Vad har jag försökt visa i artikeln? Att kapitalismen är det riktiga politiska systemet därför att förnuftet är människans avgörande redskap för att upprätthålla sitt liv och

Forts på sid 7

Lamt intresse när högteknologi- smuggling avslöjades

Redan 1979 anmäldes det som skulle bli "Datasaab-affären" till polisen. Men polisen var inte intresserad. Istället kunde de operationer som skulle leda till svår skada för Sveriges trovärdighet i högteknologiska sammanhang genomföras i det tysta.

Som Contra har berättat om tidigare har Sverige hamnat i en speciell grupp när det gäller tillståndsgivning för import av kvalificerad amerikansk teknologi. Sverige och Sydafrika tillhör samma grupp, utsatta för hårdare restriktioner än exempelvis Finland och Österrike, för att inte tala om NATO-medlemmar som Danmark och Norge.

Varför är det så? Beror det möjligen på att svenska staten inte visat sig allvarligt intresserad av att reda upp fall där det konstaterats brott mot bestämmelserna?

Långsamt hos polisen

I början av 1979 inlämnades en anmälan till rikspolisstyrelsen mot en anställd i Datasaab, det företag som var ansvarigt för smugglingen av amerikansk embargobelagd teknologi till Sovjet och som sedan dömdes att betala 3,12 miljoner dollar i skadestånd för smugglingen. Den anställda, som vi kan kalla Görän, anmäldes dels för sin delaktighet i teknologismugglingen, dels för bedrägeri i anslutning till ett bolag som han drev tillsammans med Erik Andersson, den lärare som vi kunde berätta om i förra numret, han som inte fick sitt fall prövat i grundlags- och konventionsenlig ordning i hovrätten.

Det var Erik Andersson själv som anmälde sin kompanjon.

Redan i början av 1979 fick alltså polisen tillgång till uppgifter som rörde centrala delar av Datasaab-affären. Någon utredning värd namnet gjordes dock inte. Polisen tog nämligen Göräns förklaringar för goda, trots att det fanns klara belegg för att de inte höll. Polisanmälan gjordes i början av 1979, ett halvår innan smugglingen av de ödesdigra extraktorkort som definitivt sopade undan det amerikanska förtroendet för Sveriges förmåga att hantera amerikansk högteknologi. Hade polisen visat lite envishet i sina undersökningar hade man inom Datasaab måhända aldrig vågat sig på den avgörande smugglingen.

Frågan hanterades bl a av SÄPO, där

dock ärendet tycktes försvinna i "tomma luften". Annat blev det dock när amerikanska ambassaden kontaktades i början av 1983. Ungefär ett år senare dömdes Datasaab (eller dess dåvarande ägare L M Eriesson) att betala skadeståndet på 3,12 miljoner dollar.

Ingen utredning

Också bedrägerianmälan mot Görän försvann i tomta intet, trots att en anlitad jurist 1983 konstaterar att bokföringsunderlaget bestyrker misstankar om brott, troloshet mot huvudman. Själv är jag utbildad i bokföring och har arbetat några år med redovisning. Men jag saknar juridisk utbildning. Direkt kan jag dock, när jag granskar materialet, konstatera oegentligheter i bokföringen och vart de syftar.

Det av Erik Andersson och Görän gemensamt drivna bolaget uppförde ett större fritidshus som värderas till 700.000 kronor. Görän har inte betalt något för huset, men det har "försvunnit" ur bolagets bokföring.

I juni 1979 förde Görän över huset på sin hustru för 15.000 kronor (!) vid en bodelning. Själv tillfördes Görän i stort sett värdelösa delar av boet.

En månad senare, den 12 juli 1979, begärde Görän bolaget i konkurs, utan att fråga kompanjonen Erik Andersson om saken. Görän uppgav att bolaget saknade tillgångar, trots att det i maj 1978 haft tillgångar på 697.756,76.

Flera fordringsägare i konkursen har vänt sig till Stockholms tingsrätt och begärt att konkursen skall behandlas som "ordinär konkurs" och därmed bli föremål för ordentlig utredning. Men tingsrätten anser sig ha konstaterat att det inte finns något att hämta i konkursboet och behandlar därmed konkursen som fattigkonkurs, utan att göra några försök att utreda vart tillgångarna tagit vägen, eller hur Göräns fru skaffat sig en fastighet värd 700.000 kronor.

Polisen slår till

I september 1983 inlevererades den juridiska inlägga som ifrågasatte brottsligt förfarande från Göräns sida. En månad senare slog polisen till. Hårt och hänsynslöst. Men inte mot Görän utan mot Erik Andersson. Polisen hade nämligen fått en anmälan om att den brand som redan 1980 förstört Erik Anderssons villa var anlagd av Erik Andersson. Och man slog också till mot Erik Anderssons nya företag.

Erik Andersson hade dragit igång det nya företaget utan sin gamle kompanjon Görän. Han hade ett mycket förmånligt kontrakt med ett finländskt storföretag om försäljningen av deras hus på den svenska marknaden. Men det gick inte bra för Erik Anderssons företag. Kunder och leverantörer utsattes för övertalning att företaget var oseriöst. Det begärs t o m i konkurs av skattemyndigheterna p g a att dessa själva har oordning på sina papper och inte kunnat notera att en avgift på 3.500,- verkligen är betald. Långt senare kan saken klaras ut, det saknades anledning att begära Erik Anderssons företag i konkurs.

Polisen började emellertid agera mot Erik Andersson som misstänktes för omfattande ekonomisk brottslighet. På kort tid upprättades en lista med över 30 anklagelsepunkter mot Erik Andersson, och ytterligare ett nittiototal anklagelsepunkter mot den övriga familjen. De allra flesta anklagelsepunkterna faller platt till marken. För de återstående sitter Erik Andersson häktad lång tid.

Den allvarligaste anklagelsepunkten gäller påstått bedrägeri mot Handelsbanken. Det rörde en del ganska komplicerade transaktioner med inteckningar i en fastighet. Erik Andersson tjänar inget och Handelsbanken förlorar inget på saken, då kan det inte vara fråga om bedrägeri alls, menar en docent i straffrätt. Men Erik Andersson häktas ändå för att "hindra fortsatt brottslig verksamhet".

Här på Datasaab i Järfälla, numera Ericsson Information Systems, gjordes det radarsystem som till vitala delar smugglades in i Sovjet 1979.

Jag hindras att besöka Erik Andersson i Österåkershäktet. Det är för besvärligt för fångvaktarna menar chefen för häktet. Däremot kan jag besöka delar av rättegången mot Erik Andersson. Jag uppfattar det som att den sk offentlig försvararen, utsedd av domstolen, inte alls fungerar som försvarare, utan som åklagarens samarbetspartner.

Idag kan Erik Andersson berätta om sin gamle kompanjon. Berätta om sådant som i perspektiv av Datasaab-affären får ett helt nytt ljus. Görän hade notoriskt dålig ekonomi, dyrbara vanor och en dyrbar älskarinna i Montreux. Ett utmärkt offer för påtryckningar alltså.

Görän var också god vän med Gunnar Wedell, Datasabbs VD, som efter avslöjandet av Datasaab-affären är förhindrad att svara för amerikansk högteknologi och nu verksam i ett litet svenskt utvecklingsföretag i databranschen. Görän har genom Wedell god inblick i vad som händer i företagets ledning.

Anställda på Datasaab (Stansaab) reagerade redan tidigt mot företagets samarbete med ryssarna. Bland dem som reagerade fanns både Dragan Jovius och Svante Hjerstrand, bägge tekniker och bägge politiskt medvetna. Både Dragan Jovius och Svante Hjerstrand minns Görän och Jovius berättar att Görän, som hade full insyn i de ryska affärerna, inte vågade uttala sig om dem.

Vill inte tala med journalist

Erik Andersson, som på den tiden umgicks mycket nära med Görän, uppger att Görän berättat att namn och andra uppgifter om personer som var inblandade i affären finns förvarade i ett av Görän disponerat bankfack i Schweiz. "Om det skulle behövas".

Görän själv var visserligen inblandad i affären, men hade ingen central roll. Men han sitter på mycket central information om vad som hänt.

När jag söker honom på hans nya arbetsplats en vanlig vardag halv två på eftermiddagen är han inte där. Jag berättar att jag är journalist i receptionen, men ingen kan berätta var Görän finns. Hela hans avdelning på fjorton personer är som uppslukade av jorden. Efter en halvtimmes bearbetning i receptionen lyckas man spåra en av de fjorton medarbetarna på avdelningen. Han vet inte var någon av de övriga finns.

Görän är född i den del av Finland som erövrades av Sovjet under andra världskriget. Hans släkt har bedrivit affärer med Sovjet.

Vad visste Palme?

En kväll 1977 började Görän i bastun tillsammans med Erik Andersson och en tredje person skryta om sina höga kontakter, om de stora pengarna som skulle tjänas och de kommande resorna till Moskva. Han hävdade också att Olof Palme skulle vara väl insatt i affären och backa upp Datasaab.

Vad Görän kan ha för sakligt underlag för det påståendet är svårt att säga. Helt klart är att han hade goda kontakter i socialdemokratiska partiet. Han ordnade bl a en inflytelserik socialdemokratisk politiker och journalist som köpare till ett av de hus som Erik Anderssons och Göräns bolag uppförde. Klart belagt är också att såväl den tidigare socialdemokratische industriministern Rune Johansson som 1977 års centerpartistiska utrikesminister Karin Söder på olika sätt agerade för Datasaab mot de amerikanska embargoövertagena.

Det skulle finnas mycket i Göräns förhållanden som borde intressera myndigheterna, både sådant som förefaller vara ekonomiska oegentligheter och sådant som har med datasmugglingen att göra. Men polisen lägger locket på och vill inte undersöka saken närmare.

Däremot kastar man sig med stor frenesi över den som envetet begärt att undersökningen skall vidtas, Erik Andersson. Det är visserligen en annan historia, som vi berättat om tidigare i Contra. Men har inte de två affärerna ett sammanhang?

Filip Lundberg

Kapitalismen

Forts från sid 5

kapitalismen är det (enda) system där människorna kan fritt använda sina respektive förnuft.

Men då finns det många obesvarade frågor. Vad är förnuftet? Hur fungerar det? Varför måste man använda sitt eget förnuft? Varför skall man inte istället bara göra som andra gör och lita på att de vet vad som är riktigt? Finns det inte andra vägar till kunskaper än förnuftet, som t ex uppenbarelser, intuition, instinkter, känslor, LSD osv? Är det möjligt att veta något över huvud taget? Hur kan man veta att det som är sant idag kommer att vara sant imorgon? Hur kan man veta att det som är sant för en människa nödvändigtvis är sant för en annan? Varför skall man inte istället offra och försaka och vara osjälvisk? Har man någon möjlighet att välja vad man vill göra över huvud taget? Har människan någon fri vilja? Vad är människans fria vilja i så fall? Behövs det något politiskt system över huvud taget? Skall man inte vara "pragmatisk" och "flexibel" istället för att leva efter principer?

Det är sådana frågor som filosofin besvarar (i alla fall om det är en rationell filosofi). Om man tror att man inte behöver något svar på sådana frågor kan man lugnt strunta i filosofin. Om man däremot tror att idéer spelar en roll i livet, då kan det vara värt besväret att lära sig innebörden i *objektivismen*.

Det kan man göra genom att läsa Ayn Rands romaner och essäsamlingar.

Henrik Unné

RAD annonser

Välkommen med radannonser. Annonspri-
set är 25:- för högst sex rader. Bifoga betal-
ningen vid annonsbeställningen.

Kurser om filosofi, speciellt om filosofin
objektivismen, erbjuds i Sverige, Norge,
Danmark och Finland. Tel 08-91 31 96 (kvälls-
tid).

Jüri Lina skrämmar oss

Contra har många gånger publicerat artiklar av Jüri Lina. Senast en stor artikel i förra numret av Contra, en artikel som bl a refererades stort i Finlands motsvarighet till Expressen, Iltä Sanomat. Vem är mannen bakom artiklarna?

Sovjet hotar Sverige är titeln på en skrämmande bok som inte kan lämna någon svensk oberörd. Den är skriven av den estländske författaren Jüri Lina, som kom till Sverige 1979. På grund av sin kritik av det sovjetiska systemet blev han trakasserad och hotad med mentalsjukhus i sitt hemland. Men även i Sverige har han mordhotats och misshandlats för sina åsikters skull.

—Sverige känns för mig som att komma till en annan planet, berättar den 36-årige journalisten Jüri Lina. Den största upptäckten för mig var att kunna gå in i en bokhandel och köpa vilken bok som helst. Inga böcker är förbjudna.

Han vet vad han talar om. Jüri Lina är en av de få sovjetiska dissidenter som lyckats ta sig över till friheten i Väst.

Jüri Lina föddes i staden Tartu 1949, i det av Sovjet ockuperade Estland. Trots sin ålder har han redan hunnit med att skriva över tjugo böcker i skilda ämnen som filosofi, religion, parapsykologi och film. De flesta är publicerade på eget underjordiskt sk Samisdat-förlag i Estland.

Radiojournalist i Estland

I sitt hemland arbetade Jüri också som radiojournalist och knöt kontakter med flera framstående ryska kulturpersonligheter, bl a den till Väst avhoppade regissören Andrej Tarkovskij. Men på grund av sina "väst-influenserade" idéer och frihetspatos blev han en nagel i ögat på de ryska myndigheterna.

Samisdat-förlaget blev med tiden en omfattande och mycket riskabel verksamhet. För att hindra upptäckt använde han pseudonymen Tuulo Ellis i allt tryckt material. En grupp hade bildats kring honom, men det var bara en tidsfråga innan den sovjetiska underrättelsetjänsten KGB skulle komma dem på spåren.

—På något sätt fick dom reda på att det fanns en grupp ungdomar med märkliga filosofiska idéer. Dom började fråga ut mina vänner vad jag höll på med, eftersom jag var ledare för gruppen. Men mina vänner berättade om KGB-besöken och varnade mig.

Den 2 april 1975, klockan sju på morgo-

nen, vaknade Jüri av några mycket kraftiga knackningar på ytterdörren. Tre KGB-män kom för att förhöra honom och göra en noggrann undersökning av allt som fanns i lägenheten. Om han fortsatte sin verksamhet skulle de göra det omöjligt för honom att leva i Estland, förklarade männen. De var också förbryllade över att han inte drack sprit.

Några månader senare kallades Jüri till polisen, som förhöörde honom om arbete och inkomst. Efter besöket från KGB refuserade alla tidningar hans artiklar.

—Jag försökte förklara att jag blivit svartlistad av KGB. Dom svarade att jag måste ha psykiska problem som trodde att sådant kunde hända i vårt land. De ville sätta mig på mentalsjukhus. Men då började jag citera Lenin och andra källor, så att dom förbryllades av mina kunskaper.

Gifta sig till Finland

Trots sin utsatta position fortsatte Jüri att skriva och smugglade ut en del artiklar till

Finland. Genom att använda sina vänners namn kunde han också få en del artiklar publicerade i estniska tidningar.

—Men jag förstod att det här inte var lösningen på mina problem. För eller senare skulle jag bli upptäckt och fängslad eller skickad till mentalsjukhus. En av mina bekanta i Minsk, Vjatjeslav Zaitsev, fick fem års arbetsläger i Sibirien. Religiös propaganda kallade dom det. Han hade citerat Bibeln i några artiklar. Nu sitter han på mentalsjukhus.

Genom att gifta sig med en finsk kvinna, kunde Jüri till slut få tillstånd att emigrera till Finland. Förmodligen var myndigheterna glada att bli av med honom. När ledaren var borta kunde de lätt krossa den övriga gruppen.

Den 2 april 1979 anlände Jüri till Helsingfors och sommaren 1979 flyttade han vidare till Sverige. Men inte ens i Sverige har KGB släppt sitt grepp. Han har upprepade gånger mordhotats.

"Estland var också neutralt"

—I februari 1981 var jag på ett föredrag på Handelshögskolan i Stockholm. När jag var på väg ut kom två KGB-män fram till mig och sa att om jag inte slutade med mina aktiviteter så skulle jag dö. En av dom slog till mig, men då började folk samlas och männen försvann.

Jüri Lina besitter onekligen ett stort mod och en innegående kännedom om det sovjetiska systemet. Han berättar lugnt och sakligt om det nästan ofattbara förtrycket och förföljelserna i den kommunistiska diktaturen.

Det han upplever som bittrast är att många svenskar helt enkelt inte tror honom. De anser att han är någon slags betald CIA-

Jüri Lina har mordhotats för sina artiklar i Contra. Men han fortsätter med sin avslöjande verksamhet.

agent.

—Svenskarna är ofantligt naiva och okunniga när det gäller Sovjet. Man tvivlar på att det är Sovjets mål att nå världsherravälde, att det är amerikansk propaganda. Men det står till och med klart uttryckt i kommunistpartiets program. I de sovjetiska skolorna säger man till barnen att hela världen en dag skall bli kommunistisk. Det kan bara ske med terror och vapen.

Kränkningarna av svenskt luftrum och det ökande antalet ubåtsincidenter visar att Kreml skrattar åt den neutralitet Sverige står för. För sovjetimperialismen finns ingen kapitalistisk neutralitet — alla är fiender som inte godkänner Moskvas överhöghet. Löften från Öst är ingenting värda.

—Vi i Estland var också neutrala och Sovjetunionen lovade att respektera vår självständighet för evärdelig tid. 1939 krävde Sovjet baser på estniskt territorium och regeringen litade på alla löften om självständighet. Sex månader senare fick vi ett ultimatum där man sa att 120.000 soldater måste stationeras i Estland annars skulle det bli krig. När baserna redan var där försökte vi hitta allierade, men då var det för sent.

Röda hjälpen

Den sovjetiska taktiken går ut på att långsamt bryta ner Sverige inifrån. Därefter kan man med lätthet ta över landet vid ett lämpligt tillfälle. Det pågår ett intensivt hemligt krig mot hela Skandinavien.

—Sovjet exporterar medvetet brottslingar och prostituerade till Sverige för att bryta ner landet och för ekonomisk vinning. Sådana brottslingar är knutna till den hemliga organisationen Röda hjälpen. De organiserar inbrott i lägenheter och kyrkor. Tavlor, guld och silver för miljontals kronor stjäls av dessa ligor.

På varuhuset Ähléns i Stockholm tipsade några anställda polisen om att sovjetiska personer smugglade ut varor. Jüri Lina varnade för den här verksamheten för flera år sedan, men ingen trodde honom då. Ändå är detta bara toppen av ett isberg.

Den här verksamheten är ingen ny företeelse. Många svenskar har kanske glömt att redan under trettioalet bedrev Sovjet, inte bara undergrävande verksamhet mot Sverige utan också sabotage och terrorverksamhet. 1940 utvisades exempelvis Ernst Wollweber från Sverige. Han startade senare en terroristskola i Östtyskland.

Palme nyttig för Sovjet

Den svenska regeringens agerande ser Jüri Lina som mycket oroande tecken. Istället för att informera om det allvarliga läget släpar man över eller döljer den skrämmande verkligheten. Hur många svenskar vet till exempel om att den lilla ön Ösel i Rigabukten på senare tid helt militariserats med sammanlagt fjorton robotbaser. Alla med missiler

BREV TILL CONTRA

Höger och vänster

Om jag bodde i Norge är det mycket troligt att jag skulle rösta på Carl I. Hagen. Men det finns en punkt i Contras intervju med Hagen i nr 4/85 som jag måste rikta de starkaste invändningar mot, och det är hans sätt att placera in sig på höger-vänster-skalan, "närmast till vänster om den rena anarkin". För det första anser jag att man bör undvika att använda termerna "höger" och "vänster" överhuvudtaget, på grund av deras hopplösa vaghet och grumlighet. Det enda vettiga bruket av termerna vore att gå tillbaka till deras ursprung i franska revolutionen, där "höger" betydde att man ville bevara samhället och "vänster" att man ville ändra eller kullkasta det. Men ett sådant bruk av orden lämnar fullkomligt öppet vilket samhälle "höger" vill bevara, och i vilken riktning och med vilka medel "vänstern" vill förändra det. Kort sagt, termerna hindrar oss från att tänka klart.

Men att som Hagen göra lägga ut en axel med anarkism i ena ändan och totalitära ideologier i den andra gör bara ont värre. För det ger uttryck för en total missuppfattning av statens natur och roll.

En stat har en och endast en legitim funktion, nämligen att skydda individens rättigheter (rätten till liv, frihet, egendom och strävan efter lycka). Detta innebär i praktiken att staten ska tillhandahålla polis, försvar och domstolsväsen, men ingenting mera. Dessa är statens enda funktioner, men de är samtidigt oundgängligen nödvändiga.

riktade mot Sverige och de skandinaviska länderna.

—Det är för mig mycket förvånande att en statsminister samarbetar med främmande makt, som med alla möjliga metoder, vill ta över vårt land. I den sovjetiska pressen hyllas Palme alltmer öppet. Om Palme är nyttig för Sovjet betyder det att han är oerhört skadlig för Sverige och västvärlden. Sovjet hyllar aldrig en person som kan skada deras intressen, tvärtom.

Sovjet bryr sig inte om neutralitet. Det har de bevisat i handling. Endast styrka imponerar på maktthavarna i Kreml. Den enda möjligheten för Sverige att behålla friheten på sikt är att ansluta sig till NATO, anser Jüri.

—Jag hoppas att anfallsplanerna mot Sverige inte kommer att förverkligas. Det finns stora chanser för det nu när Reagan är omvald. Det är vår garanti för freden. Under Reagans år vid makten har Sovjet inte lyckats ockupera

Utan dem skulle varje ordnat samhälle vara omöjligt.

Att anarkism innebär "total frihet för individen" är faktiskt rent nonsens, eftersom anarkismen avhänder sig det enda medlet att garantera individens frihet i ett politiskt sammanhang, nämligen en stat som upprätthåller lagar som definierar vad som är legitimt resp. illegitimt bruk av våld. (Med legitimt bruk av våld menar jag våld i självförsvar, som vedergällning mot dem som själva griper till våld.)

I praktiken skulle anarkismen självfallet leda till att den fysiskt (eller numerärt) starkare förtrycker den fysiskt (eller numerärt) svagare, inte till något slags "total" frihet för något slags förallmänligad individ.

I själva verket skiljer sig inte den anarkistiska synen på staten nämnvärt från den totalitära. Båda anser att statens roll är att förtrycka individen, inte att skydda hans rättigheter. Men anarkismen, som inte ser någon skillnad mellan politiska principer och rent godtycke, eftersträvar att ersätta statens förtryck med allas förtryck av alla. Det är en sådan mentalitet som kan tänkas få en ny Hobbes att skriva en ny *Leviathan*.

Så ska vi nödvändigtvis leka med ideologiska skalor, axlar eller koordinatsystem, då borde vi placera den rena "nattväktarstaten" i den ena ändan och sätta anarkismen i den andra, *bortanför* de rent totalitära ideologierna.

Per-Olof Samuelsson

några nya länder, men under Carter blev fem länder kommunistiska. Det sista var Afghanistan.

Det är svårt att beskylla Jüri Lina för att vara någon inskränkt teoretiker. Han har själv varit i "odjurets buk" och upplevt de faktiska skillnaderna mellan kommunistisk diktatur och friheten. Han har sett sina vänner gå under i arbetsläger och på mentalsjukhus.

—För mig är det en fråga om gott och ont att bekämpa kommunismen, avslutar Jüri Lina.

Intervju: Håkan Blomqvist

Intervjun med Jüri Lina gjordes när hans bok "Sovjet hotar Sverige" fortfarande var högaktuellt. Då såldes den också av Contra. Den finns inte längre kvar i vårt sortiment, enstaka exemplar kan fortfarande finnas kvar i bokhandeln.

Israels vapendustri har blivit en storindustri

Oberoende förutsätter en stark vapenindustri, något som exemplet Israel visar.

Tillverkningen av krigsmateriel är livsviktig för vårt neutralitetsförsvaret. Utan tillgång till svenska vapen och vapensystem kan vi inte upprätthålla den neutralitet som räddat vårt land undan två världskrig.

Sveriges försvarsindustri tillhör kvantitetsmässigt de små i världen. Ingen svensk industri är så påpassad och så omgärdad av lagar och stränga exportbestämmelser som Bofors. Det är förbjudet att exportera vapen till stater som befinner sig i krig eller länder där inbördeskrig råder. Inte heller är det tillåtet att sälja krigsmateriel till stater som enligt svensk uppfattning för en politik som strider mot FN-stadgan om de mänskliga rättigheterna. Däremot är det tillåtet att skänka pengar till "befrielseorganisationer" i södra Afrika och revolutionära rörelser i Latinamerika.

Trots alla försiktighetsåtgärder händer det att svenska vapen dyker upp i "förbjudna" områden runt om i världen. Vapen är en internationell handelsvara vars vägar är grumliga och svåra att kontrollera.

Det är inte bara de två supermakterna USA och Sovjetunionen som förser världen med vapen. De flesta länder med en något så när avancerad teknologi tillverkar och säljer vapen — Frankrike, Västtyskland, Storbritannien, Belgien, Tjeckoslovakien, Östtyskland, Italien, Kina, Japan, Kanada, Sydafrika, Brasilien, Indien, Pakistan och småstater som Sverige, Österrike, Schweiz och Israel.

Den lilla judiska staten intar en framskjuten ställning som vapenexportör, något som kanske förvånar många.

Israel humnade i rampljuset när ett argentinskt transportplan tvingades nödlanda på sovjetiskt territorium för några år sedan. Planet befanns innehålla israelisk krigsmateriel avsett för Khomeinis Iran — ett land som tillhör Israels svurna fiender. Intermezzot avslöjade en omfattande vapenaffär som pågick i flera år. Planet var lastat med reservdelar till stridsvagnar och ammunition och transaktionen hade förmedlats av en schweizisk vapenhandlare från Zürich.

Det är inte bara Iran som Israel haft vapenaffärer med. Flera av arabstaterna, bl a Irak, var stora kunder, liksom afrikanska

och sydamerikanska diktaturstater. Irak försågs bl a med reservdelar till kanonbåtar, som idag bekämpar iranska flottan i Persiska viken. Den internationella vapenhandeln känner inga vänner och fiender, enbart betalande kunder.

Israel har ett gott namn på den internationella vapenmarknaden. Landets självfinansierade vapenindustri började i liten skala redan på 1950-talet och har under mer än trettio år av krigs- och alarmtillstånd utvecklats till en av världens mest avancerade försvarsindustrier.

En israelisk ingenjör konstruerade den berömda k-pisten Uzi och en annan utvecklade stormgeväret Callioch — två handeldvapen som haft en enorm försäljningstriumf runt om i världen.

Under det s k "sexdagarskriget" mot Egypten föll stora mängder sovjetiska vapen i händerna på den segerrika israeliska armén, bl a den ryska automatkarbinen Kalasjnikov, välkänd i Mellersta östern, Afrika, Asien och Latinamerika. Bland erövrat sovjetiskt krigsmateriel fanns vidare stridsvagnar, luftvärnsrobotar av typ "Katusja" och "SAM II", vilka tillfogat det israeliska stridsflyget betydande förluster. Dessa "mark-till-luft"-robotar finns idag i Syrien, där de satts in mot amerikanska och israeliska spaningsplan.

Vapenindustrin i Israel tog hand om dessa vapen och vidareutvecklade dem.

I Israel finns idag 31 olika vapenfabriker med en sammanlagd arbetsstyrka på cirka 20.000 specialister på avancerade vapen, vapensystem och militär teknologi. "Raphael" är namnet på Israels största centrum för militär forskning och utveckling av nya vapen. Här konstruerades den bomb som användes under sexdagarskriget mot de egyptiska flygbaserna. Effekten av bombningarna var katastrofala för det egyptiska (rysktillverkade) stridsflyget, som praktiskt taget utplånades på marken.

"Raphael" stod för konstruktionen av en ny typ robotar "Gabriel", som utgör beväpningen på flottans kanonbåtar under "Jom-Kippur-kriget" och för uppfinningen av en raffinerad minidator för styrning av artillerield. Båda dessa konstruktioner har sålts till

utlandet, däribland Irak..

Minst kint är framväxten av Israels flygindustri, som sysselsätter över 20.000 arbetare och ingenjörer. Industrin är landets största och viktigaste och exporten av militära och civila flygplan tillför landet stora inkomster.

1977 visades för första gången vid flygmässan i Paris ett stridsflygplan "Kfir-I", konstruerat i Israel. Planet väckte stort uppseende bland militära flygexperter, som häpnade över dess prestanda och tekniska finesser. Därtill kom att planet var relativt billigt, vilket uppskattades av flera stater i Sydamerika, Asien och Afrika.

Den israeliska flygindustrin tillverkar inte bara flygplan för försvaret. Man har koncentrerat sig på radar- och kommunikationssystem, elektronik, luftvärnsrobotar och raketer. Vidare ritar man flottans fartyg.

Utän en vältrimmad försäljningsorganisation som möjliggör export av krigsmateriel till över 50 stater, skulle Israel aldrig klara sitt eget behov av militär utrustning och nya vapen och inte heller utländsk konkurrens på vapenmarknaden.

En fråga som oupphörligt dyker upp i världspresen är huruvida Israel innehar atombomber. Rapporten från USA uppger att landet sedan 1968 varit i besittning av kärnvapen.

Man vet att Israel sedan 1950-talet noga följt utvecklingen inom kärnfysiken. I mitten av 1950-talet grundades det berömda Weismann-institutet vars uppgift var att studera kärnkraftens fredliga användning. Målet för forskningen var att framställa tungt vatten och utvinning av uran från fosfatfyndigheterna i Negev-öken. Långt inne i denna öken, osäkert för nyfikna besökare, ligger idag ett av världens förnämsta forskningscentra på kärnkraftsområdet.

Israel har aldrig förnekat innehavet av atomvapen, men har heller aldrig erkänt det. Arméledningen har förklarat att nationen för sitt försvar är utrustad med alla vapen som behövs för att försvara landets frihet och självständighet.

Man vet mycket väl att Irak och Pakistan med stöd av Libyens diktator Khadafi sedan länge arbetar på konstruktionen av atombomber (en av orsakerna till förintandet av det irakiska kärnkraftverket). De två arabstaterna har erhållit material för framställning av plutonium från Frankrike, Schweiz och Belgien. Irak förhandlar med ett italienskt företag om inköp av en tungvattenreaktor och bygger upp ett nytt kärnkraftverk med hjälp av franska ingenjörer.

I Israel har man inte glömt att Sovjetunionen under kriget 1975 sände ett fartyg lastat med kärnvapenladdningar till Egypten.

Björn Arrhén

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattningar av originalkällan, försävt inte annat markerats med citationstecken.

Storebror igen

Att få bo på sin egen mark är inte en självklarhet i Sverige. Inte ens om man redan bor där!

Gunnar Hemå och Britt-Inger Norin bor i ett gammalt hus 3 km från Östersund. Paret ville bygga ett nytt hus. Men det blev nej i byggnadsnämnden och länsstyrelsen (dit beslutet överklagades). Orsak: Tomten ligger "olämpligt", länsstyrelsen tycker att den ligger "ocentralt", vilket diskvalificerar för byggande. (3 km till Östersund, bara en liten bit till busshållplatsen och paret bor där redan idag!).

Kommunen erbjuder byte till en annan tomt. Men den platsen är inte Gunnar Hemås fädernetomt.

Ewa Guander, socialdemokratisk ledamot i byggnadsnämnden har intensivt försvarat beslutet i lokalpressen. Det går ju inte att erbjuda "service" var som helst. Även om det är längre till service på den andra plats som paret har erbjudits att bygga på.

(Länstidningen, Östersund)

Löntagarfonderna

"Ljusne kätting har framtiden för sig". Det uttalandet gjorde chefen för norra löntagarfonden Henry Vinterman på bolagets stämma den 12 juni 1985. I oktober begärdes Ljusne kätting i konkurs, trots att löntagarfonden gått in med mångmiljonbelopp i företaget. Ljusne kätting var faktiskt det första exemplet på att löntagarfonderna satsat kapital i ett företag. Alla tidigare satsningar avsåg köp av aktier som redan var ute på marknaden, dvs löntagarfondernas pengar gick till de tidigare aktieägarna. I Ljusne kätting satsade en löntagarfond för första gången pengar i en nyemission, dvs pengar som kom företaget och inte de tidigare aktieägarna tillgodo.

Byråkratikostnader

Inom EG räknar man med att hanteringskostnader för olika dokument vid internationell handel uppgår till mellan 5 och 7 procent av varans värde. I Sverige anses hanteringen vara något effektivare. Våra kostnader ligger bara på 4 procent av varuvärdet. Det betyder att svenska konsumenter får betala 15 miljarder kronor varje år (nästan 2.000 kronor per person och år) för att tillgodose byråkratins behov. De

pengarna skulle helt säkert kunna användas till nyttigare saker.

(Uppgifterna om hanteringskostnaderna kommer från Industriförbundet och Exportrådet)

Mygel-Sverige

Det är ofta lönsamt att se till att myndigheterna hindrar konkurrenter att dyka upp. Då kan man rädda ineffektiva verksamheter som kostar kunderna onödigt mycket.

Ett av de mest flagranta exemplen på en bransch som skyddas av myndigheterna är taxi. Det går inte att få tillstånd att driva konkurrerande verksamhet. Allt skall ske inom gamla ramar, inga nya idéer kan provas.

Ofta har myndigheterna som stoppar konkurrenterna några luftiga motiveringar om "allmänhetens behov" eller dylikt som motiv för sina beslut. Att det enda rättvisa sättet att mäta behov är att se om kunderna är beredda att betala har dock berörda myndigheter svårt att tänka sig. Däremot går det bra att fråga de som skulle råka ut för konkurrens om det finns behov av fler konkurrenter. Anmärkningsvärt (?) nog brukar det aldrig finnas sådant behov.

Ett mer flagrant exempel på hur det kan gå till har vi fått från Umeå. Två privata företag hade ansökt om att få starta limousinservice. Taxiföreningen tillfrågades och förklarade att det inte fanns något behov. Kunderna tillfrågades aldrig. Länsstyrelsen avsåg bligge ansökningarna.

Samma dag som taxiföreningen lämnade

in sitt yttrande att det inte fanns något behov lämnade den själv in en ansökan om att få starta limousinservice. Och taxiföreningen hade inga konkurrenter som kunde säga att det inte fanns något behov och fick därför sitt sökta tillstånd.

Fritt fram för spioner

Varsågod, säger Sverige, till alla utländska spioner. Det är fritt fram att utföra spionaget. Svenska medborgare kan dock även i fortsättningen råka illa ut om de ägnar sig åt spioneri.

Sedan lång tid har det varit internationellt accepterat att diplomater kan ägna sig åt spioneri ostraffat. Men uppdragets verksamhet brukar de bli utvisade. Diplomaternas förmån har nu utsträckt till alla utländska medborgare genom en ny paragraf i brottbalken, paragraf 7a i 2 kapitlet. Där heter det:

"Har en utlänning begått brott i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattat allmän ställning hos annan stat eller mellanfolklig organisation, får åtal för brottet väckas endast efter förordnande av regeringen. Vad som nu har sagts gäller inte om gärningsmannen genom vilseladande uppgifter, förklädning eller på annat sätt sökt dölja i vilken egenskap han har handlat."

Åtalsrätten flyttas över från en oberoende åklagarkår till en regering som är tvungen att ta "hänsyn". Lagen är tillkommen för att i efterhand försvara att åtal inte väcktes mot kaptenen och besättningen på Ubat 137. Och för att möjliggöra en upprepning av den bravaden också i mindre flagranta fall framöver.

Lagen är undertecknad av justitieminister Sten Wickbom och av Sten Heckscher. För den som inte tror att det ännu gått så

långt som vi här säger går det bra att kontrollera saken i Svensk Författningssamling, nr 1985:518.

Skatteprotest

Litteraturen används idag emellanåt för att protestera mot fogdarnas tyranni och överdrivet höga skatter. Astrid Lindgrens Pomperipossasaga är väl det mest välkända exemplet, men Anderz Harnings romaner har också crövat en plats i hjärtat hos varje sann motståndare till skatteutplundringen.

Men litteraturen som protestredskap mot skatter och fogdar är ingen nyhet för 1970- och 1980-talen. En av våra läsare har sänt in en dikt av Erik Axel Karlfeldt, Nobelpristagare (posthumt) i litteratur 1931. Vi vill inte undanhålla våra läsare denna litteraturens pärla, dikten *Fogden i Heidelberg*.

När jag drog in i Heidelbergs Stad
då stodo Stadens vakter vid Tullen i Parad
Den ene högg mig i framman, den andre
högg mig bak.

"Hej, i fördömda knektar, med mig är ingen sak.

Och när jag kom till Stadens stora Torg,
satt Fogden själv, den Boven, vid fönstret i
sin Borg.

Då såg jag först på honom men sedan på
hans fru.

"Hej fula gamla Fogde, en skön gemål har
Du".

Men fogden greps av Vrede utan Gräns
och satte mig i Tornet i Stank och Pestilens,
i djupa, djupa Tornet på Vatten och på
Bröd—

Dig, Du fördömda fogde, jag önskar Pest
och Död!

Och när den gamle Fogden en gång dött,
han borde ej begravas som annat kristet
kött,

nej, levande begravas med Vatten och med
Bröd,

som mig den gamle Fogden begravt här i
Nöd.

Men, Bröder, varen glada, ty nu är fogden
död,

han hänger nu i Galgen så svullen och så
röd—

Ja, just i förra Veckan på Tisdag klockan
sju,

då hängdes han i Galgen och hänger där
ännu.

Sin sköna unga fru han ville slå ihjäl,
för att hon lelt emot mig ur sin goda själ.
Just här i förra veckan han satt som en
Kapun,

och i Dag är jag häruppe hos frun.

Somliga är mer jämlika

Regeringen har, med stöd av riksdagen, beslutat att företag skall släta in pengar på ett särskilt likviditetskonto. Det var ett sätt att dra in pengar till staten utan att höja skatten. Alla företag, med utbetalda löner på mer än 20 milj kronor skall betala 6% av

lönesumman till ett konto på Riksbanken. Pengarna återbetalas till företagen 1988.

I lagen om likviditetskonton finns en särskild undantagsregel som gör det möjligt för regeringen att befria ett företag från inbetalning om det finns "synnerliga skäl". Synnerliga skäl är den mest restriktiva formulering som kan förekomma i lagstiftning av det här slaget. Tanken var bl a att inbetalningen till likviditetskontot inte skulle tvinga ett företag i konkurs, i så fall skulle regeringen kunna efterge inbetalningskravet.

För de största företagen rör det sig om inbetalningar på hundratals miljoner kronor. Så naturligtvis också för Volvo. P G Gyllenhammar har dock tumme med Kjell-Olof Feldt. Och Volvo som står för en stor del av de medel som skulle ha betalats in har lyckats få befrielse, med hänvisning till "ett synnerligen kapitalkrävande investeringsprogram". Så lätt går det att fixa förmåner i mygel-Sverige. Helt visst är att alla företag hellre skulle vilja investera sina pengar än betala in dem till Riksbanken. Rimligt hade varit att låta dem göra det, men i Sverige har vi den sämsta av alla världar. Det är upp till regeringens godtycke att bestämma vilka företag som skall betala och vilka som skall slippa ifrån.

Avgasregler

Regeringen har lagt fram en proposition om hårdare avgasregler för bilar. Få har insett vad åtgärderna kostar samhälle och bilister.

Samtidigt håller EG på att införa andra avgasregler. Bilar för EG:s regler kommer inte att kunna säljas i Sverige. EG har protesterat mot Sverige och menar att de nya avgasreglerna innebär ett tekniskt handelshinder.

EG:s nya regler innebär en minskning av hittillsvarande utsläpp till en tredjedel av dagens nivå. De nya svenska reglerna innebär en minskning till en tiondel. Den svenska nivån finns det bara ett sätt att uppnå med nuvarande teknik: katalytisk avgasrening. EG-reglerna kan — utom för de största och dyraste bilarna — klaras utan katalysatorer.

Den kända katalysatortekniken bygger på användning av platina. Platina produceras huvudsakligen i Sydafrika, där regimen naturligtvis gnuggar händerna åt Sveriges åtgärder på avgasområdet.

En katalysator till en bil kostar mellan 5.000 och 6.000 kronor. Det har framkommit i informationen kring de nya avgasreglerna. Vad som inte framkommit är att en traditionell förgasarmotor inte kan användas. Bara en insprutningsmotor kan användas tillsammans med katalysatorerna. Insprutningsmotorer finns f n bara i de mest exklusiva modellerna. Skillnaden i pris mellan en förgasar- och insprutningsmotor ligger också på mellan 5.000 och

6.000 kronor. Det innebär att den verkliga merkostnaden för avgasreningen blir mellan 10.000 och 12.000 kronor per bil. Särskilt drabbas de små bilarna, där priserna stige proportionellt sett mycket mer. Och de mest avancerade bilarna får bara mindre mer kostnader.

Ladugård får inte ligga på landet

Ett dåligt skämt? Nej, inte i byråkratim Sverige. Det handlar om William Odengaard i Stenungsund som rustat upp en nedsliten ladugård, som skall användas i jordbruket. Upprustningen uppmärksammades dock av byggnadsnämnden i Uddevalla, som hänvisade till den kommunala byggnadsplanen. Ladugården låg på parkmark (!) och därför var det otillåtet att rusta upp den. Odengaard menar att han inte kan driva sitt jordbruk utan ladugård och har överklagat ända upp till regeringen, som instämmer med kommunen. Odengaard skall nu tvingas riva sin nyreparerade ladugård.

(Göteborgs-Posten)

Sverige är fantastiskt

En annan sedelärande historia från Stenungsund. En man som ägde en grusgröp använde en del av grustakten till att jämna till en väg på den egna marken. Taxeringsnämnden trodde dock att han sålt gruset och skönstaxerade honom för den inkomst han aldrig haft. Mannen klagade på taxeringen, ett mål som först hamnade i länsrätten och så småningom i kammarrätten. Där hamnade målet på avvågar. Det behandlades först efter sex år. Då fick mannen rätt. Han behövde inte betala skatt för inkomster han inte haft. Pengarna från skattemyndigheterna kom tillbaka, med ränta. Nu hör det emellertid till saken att skönstaxeringen också resulterade i moms på det grus som aldrig såldes. När nu målet var vunnit borde naturligtvis också momsen betalas tillbaka. Men det var en helt annan skattefråga och måste tas upp på nytt i domstol. Och när frågan väcktes avvisades målet raskt. Det hade gått för lång tid, så klagotiden hade gått ut. Av det enkla skälet att kammarrätten långhalat det ursprungliga ärendet.

(Göteborgs-Posten)

Fackförbund i blåsväder

Ytterligare ett fackförbund har råkat i blåsväder för skattemyndigheterna. Den här gången är det Fartygsbefälsföreningen. Förre VD:n för föreningen Erik G Levin hävdar att föreningsfunktionärernas bruttolön har minskats med 4.000 kronor, en summa som sedan ersatts med en fiktiv representationsersättning. På det sättet har föreningen sluppit undan sociala avgifter. Och funktionärerna har sluppit betala skatt på en del av sina inkomster.

Flera andra funktionärer förnekar Levins påståenden, men skattemyndigheterna granskar saken. (Arbetet Väst, Göteborg)

UTLANDS-NYTT

Subventioner kostar jobb

Den tyska ekonomiska tidskriften *Wirtschaftswoche* har låtit undersöka subventionerna till det tyska näringslivet. Officiellt har subventionerna uppgetts uppgå till 78,5 miljarder DM (tre gånger så mycket i kronor), men tidningen fann att den verkliga summan var 121,5 miljarder, eller om man räknar med de subventioner som konsumenterna betalar direkt genom olika prisregleringar hela 160 miljarder DM.

Vad som är särskilt intressant är att *Weltwirtschaftsinstitut*, som utfört undersökningen åt *Wirtschaftswoche*, räknat fram att en minskning av subventionerna med 60 miljarder DM (hälften) och en lika stor skattesänkning för företagen skulle skapa en miljon nya arbetstillfällen. Denna miljon arbetstillfällen skulle inte kosta staten en enda pfennig.

Tidigare har den tyska diskussionen om subventioner gått ut på att det skulle vara omöjligt att minska subventionerna på grund av de negativa arbetsmarknadseffekterna, detta skulle få. Plötsligt har läget svängt, diskussionen rör nu om det är möjligt att behålla subventionerna när man känner till deras skadeverkningar.

DGB, tyska LO, har anslutit sig till debatten genom att förklara att man aldrig varit för subventioner. Och olika företagarorganisationer har gjort undersökningar som visar att 98 procent av företagen vill minska subventionerna kraftigt.

Nicaragua ökar militären

Kuba och Nicaragua har under det senaste året kraftigt ökat sina paramilitära styrkor visar senaste utgåvan av *Military Balance*.

Military Balance utges årligen av *International Institute for Strategic Studies* i London. En paramilitär styrka är en kombination av polis- och militärstyrkor.

Kuba hade också 1984 Latinamerikas största paramilitära styrka, men har ökat den med ytterligare 30.000 man. Nicaragua har ökat sina motsvarande styrkor med 10.000 man — med mer än en tredjedel.

När det annars gäller militära styrkor har Brasilien fortfarande Latinamerikas största armé, flotta och flygvapen.

I Centralamerika har Nicaragua inte bara de största paramilitära styrkorna utan också den största armén. Guatemala har den största flottan och El Salvador det största flygvapnet.

Om man jämför de militära styrkorna med invånartalet är det två länder som intar en särställning: Kuba och Chile. Inget av

dessa länder är bland de fem största när det gäller antalet invånare, men de kommer på andra respektive femte plats när det gäller militär styrka.

Siffrorna från IISS visar annars att få latinamerikanska länder ändrat på sina militära styrkor det senaste året. Men de få som gjort det har ökat storleken kraftigt. Guatemala och El Salvador har bägge ökat med en tredjedel. Också Nicaragua har ökat men inte lika kraftigt.

Det enda land som minskade sin styrka i nämnvärd utsträckning var Brasilien. Landet minskade med över 3.000 man. Men det påverkar inte Brasiliens ställning som Latinamerikas militärt starkaste. *J Bamrud*

Nicaragua upphäver de sista friheterna

Den 15 oktober tillkännagavs i Managua att mötesfriheten, yttrandefriheten och friheten att bilda fackföreningar hade upphävts. Rätten att överklaga domslut blev också upphävd. Skyddet mot husrannsakingar och häktning utan domstolsprövning upphävdes också.

Sandinistregimens radio hävdade att åtgärderna var nödvändiga p g r a "bögerementen, kyrkan och näringslivet som försöker genomföra sabotage".

Redan några dagar tidigare hade sandinister ockuperat en lokal som tillhörde Managuas domkapitel och beslagtagit första numret av den nya tidningen *La Iglesia* (Kyrkan). Tidningen hade innehållit en del kritiska yttranden om regeringen, bl a för att den inkallade studerande vid prästseminarierna till militärtjänst och för att regimen hotat att dra in uppehållstillståndet för utländska missionärer.

(The Economist, London)

Spetsnaz i Afghanistan

Under senare år har det talats en hel del om *Spetsnaz*-styrkor i Sverige. Sovjetiska specialförband som redan i fredstid rekognoserar på plats för vad de skall göra vid en krigssituation. Och då kan uppdragen bestå av att exempelvis mörda nyckelpersoner (piloter, militärer, journalister) innan kriget kommer igång på allvar. *Spetsnaz*-trupperna är synnerligen välutbildade, och de som är avsedda för Sverige talar exempelvis svenska med ingen eller obetydlig brytning.

Nu meddelas från Afghanistan att *Spetsnaz*-trupper satts in där. Detta p g r a att de ordinarie sovjetiska styrkorna inte har visat sig tillräckligt effektiva.

Spetsnaz-trupperna har specialiserat sig på bakhåll, mord och infiltration.

Sammanlagt uppskattas det finnas mellan 105.000 och 115.000 sovjetiska soldater i Afghanistan.

(The Economist, London)

Stjärnornas krig

USA:s president Ronald Reagan har kritiserats en hel del för sitt engagemang för ett rymdbaserat försvar mot sovjetiska kärnvapen. En väg ut ur nuvarande terrorbalans till ett system där det blir möjligt att förhindra ett kärnvapenanfall, inte bara vedergälla ett kärnvapenanfall mot det egna territoriet med ett lika förödande anfall mot angriparens territorium.

Sovjet arbetar i det tysta för att uppnå samma mål som Reagan. Utan kritik av "freds"rörelsen. Den vänsterinriktade tidningen *Washington Post* har nyligen skrivit om Sovjets rymdvapen. Enligt *Washington Post* har Sovjet två laservapen färdiga på testanläggningen i Sarisjagan. Vapnen har provats för att störa eller "förblinda" amerikanska spionsatelliter, uppenbarligen med framgång. De sovjetiska proven har enligt amerikanska källor lett till att de amerikanska satelliterna fått plötsliga sländningsavbrott.

Proven visar om inte annat att "Star Wars-metoden" är praktiskt användbar.

Förintelsen "inget särskilt"

När FN-utskottet mot rasdiskriminering nyligen samlades i Genève fanns ett förslag som bl a nämnde Andra världskrigets "Förintelsen" ("Holocaust" på originalspråket) som exempel på folkmord. Sovjets delegat röstade emot. Han menade att "Förintelsen var ingenting särskilt" och hävdade istället att Israel idag utförde folkmord på palestinierna. Detta var inte att förvåna sig över, menade den sovjetiske delegaten, eftersom samarbetet mellan sionisterna och nazisterna under andra världskriget var välkänt!!

(Jerusalem Post)

Skogsdöden

Vi har tidigare i *Contra* refererat dem som ifrågasätter att svavelutsläppen ligger bakom skogsdöden. Det ifrågasättandet tycks bli allt starkare. Skall vi komma till rätta med skogsdöden räcker det inte med att minska svavelutsläppen. Helt andra åtgärder måste vidtas.

Forskarna har bl a studerat förhållandena i nordöstra och nordvästra USA. I nordöstra USA är förhållandena ungefär likartade dem i norra Europa. Stora industrier, och ännu mer utsläpp som förs med väder och vind från stora industriområden i sydväst. Regnet i nordöstra USA är, liksom i Skandinavien och Tyskland surt.

Men marken är för den skull inte surare än i nordvästra USA där nedsläppen inte alls är lika stora. Forskarna menar att den naturliga nedbrytningsprocessen i naturen — av växt- och djurdelar — bildar mer syror och andra sura ämnen än vad utsläppen förorsakar. Åtminstone de utsläpp som har med svavel att göra.

Skogsdöden härjar inte i USA, trots att situationen där är likartad den som finns i Europa. Dessutom, tillägger andra forskare, har svavelutsläppen inte ökat de senaste tjugo åren, samtidigt som skogsskadorna har tilltagit kraftigt.

En typ av utsläpp som har ökat är däremot utsläppen av kväveföroreningar. Dessa medverkar till bildandet av ozon, som av en del forskare anses påverka förutsättningarna för skogen.

Frågan om vad som ligger bakom skogsdöden är naturligtvis av central betydelse för Sverige. Vi (och andra länder) kan ju inte satsa miljarderna på att minska svavelutsläppen för att när åtgärden är genomförd upptäcka att det var fel ämne som vi angrep.

23 år i fängelse

Nguyen Chi Thien sitter för 23:e året i vietnamesiskt fängelse i Hanoi. Han anses vara en av de främsta vietnamesiska poeterna någonsin. Han har nyligen lyckats smuggla ut en diktsamling med titeln *Blommor från helvetet*. Den är utgiven på vietnamesiska i USA.

Thien har placerats i ett omskolningsläger, vilket har gjort honom till en svuren fiende mot kommunismen.

Thien föddes 1933 i Hanoi, men han flyttade med sina föräldrar till Haiphong. När kommunisterna i Vietnam 1958, i efterföljd av Maos Kina, lanserade en kampanj om "hundra blommor" som skulle få blomma, ville Thien starta en litterär tidskrift. Han vände sig till kulturmyndigheterna i Haiphong i ärendet men arresterades dagen därpå. Polisen genomförde en husundersökning och de romantiska dikter man hittade användes som bevis mot Thien. Han fick två års straffarbete och släpptes i början av 1961. När han släpptes anslöt han sig till en regeringsfiendlig grupp, vilket ledde till dom och placering i ett omskolningsläger. Thien släpptes på nytt 1964, men var fri bara i en månad. Sedan satt han inspärrad oavbrutet i tretton år.

1979 var han fri en kort tid igen och vände sig då till brittiska ambassaden i Hanoi och överlämnade där en del av sina dikter till en diplomat. I ett foljebrev skrev han: "På miljontals oskyldiga offers för diktaturen vägnar, offer som redan har eller håller på att dö en långsam och plågsam död i de kommunistiska fängelserna" begärde han att dikterna skulle publiceras.

Vakterna vid ambassaden arresterade Thien och han sitter fortfarande inspärrad.

Bland dem som engagerat sig för Thiens sak märks Senegals tidigare president Leopold Senghor, som anses vara en av Afrikas största poeter.

(News Weekly, Australien)

Privat företagsamhet säkrast

Ibland hävdar socialister att det behövs statlig företagsamhet för att trygga säkerheten i olika avseenden. Privata företag skulle inte vara intresserade av säkra produkter. Det är naturligtvis nonsens. Bara säkra produkter får säker avsättning på marknaden.

Ett slående exempel på statlig och offentlig syn på säkerhetsproblematiken får vi faktiskt i det jordbävningssdrabbade Mexiko. I huvudstaden Ciudad de México rasade en stor mängd hus ihop. Många människor dog i de hoprasade husen. *Inte ett enda modernt privatägt hyreshus rasade under jordbävningen.* Privatägda kontorsbyggnader stod också pall i jordbävningen.

För de offentliga byggnaderna gick det betydligt sämre. "Allmännyttiga" bostadshus föll i stora mängder. Två offentligt drivna sjukhus, fyra departement och 200 skolor drabbades också svårt av jordbävningen. Av privatägda fastigheter drabbades bara något hundratal lägenheter i äldre byggnader av en typ som inte byggs längre.

Mexikanska fastighetsägare är måna om sin egendom och bygger stabilt. I motsats till de offentliga myndigheterna.

Borgerlig regering hjälpte ej

Danmark har haft en borgerlig regering sedan 1982. Det har emellertid inte hjälpt för att hålla tillbaka skattetrycket. Sedan 1982 har skattetrycket i vårt grannland ökat från 44,4% till 47,8% av bruttonationalprodukten.

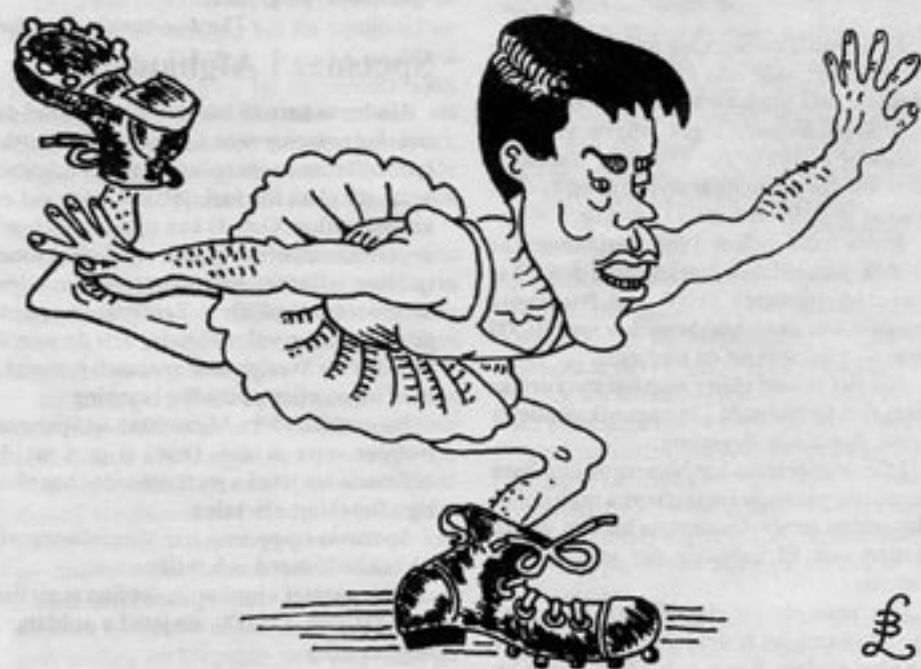
Visserligen är det åtskilliga procent kvar till den svenska nivån, men utvecklingen har trots den borgerliga regeringen gått åt fel håll.

Gåvor till kommunisterna

Dagens Industri uppger att Ericsson förhandlar om en order på 235 milj kr till Kina. 25% av ordersumman skulle vara en gåva till Kina från BITS (Beredningen för Internationellt Tekniskt Samarbeta). BITS är en institution som har tillkommit för att sockra anbud till u-länder. Ett sätt att omvandla u-hjälp till företagsvinster i Sverige. En helt onödigt procedur. Hederligare vore naturligtvis att sänka skatterna och minska u-hjälpen. Företagen skulle klara sig lika bra, och det skulle även u-länderna göra, eftersom de skulle kunna köpa billigare produkter på annat håll. Svenska arbetare och tjänstemän kunde därmed istället syssla med företag som är konkurrenskraftiga utan statliga subventioner, då skulle hela samhällsproduktion öka.

Socialdemokrater betalda av Moskva

Det västtyska regeringspartiet CDU har hävdat att Moskva betalat för att få utrymme för sina åsikter i två västtyska socialdemokratiska tidningar. Det skall bli röra sig om det socialdemokratiska partiorganet *Vorwärts* som fått 80.000 mark. Uppgifterna har vi hämtat från Jyllands-Posten, Danmarks största tidning utanför Köpenhamn.

Nya polska massgravar i Sovjet

Katyn var bara en tredjedel av de 15.000 officerare som försvann i Sovjet under Andra världskriget. Nya vittnesmål berättar om den andra tredjedelen.

I våras uppfördes ett stenmonument över de omkring 4.500 polska officerare som sköts i Katyn-skogen i Sovjet, på den största kyrkogården i Warszawa — Powazki.

Flera provisoriska Katyn-monument restes tidigare på samma plats, men de bortfördes alla av den politiska polisen, eftersom de angav som arkebuseringsdatum 1940, då ryssarna var kvar i Katyn-området. Även på det nya stenmonumentet tillades detta årtal av en okänd polsk hand. Merddatum framgick bestämt av hundratals brev och andra dokument som påträffades hos dessa stackars polacker, när massgravarna öppnades 1943 av tyskarna i närvaro av internationella representanter, bl a från Schweiz och en kommission från polska Röda korset från Warszawa. Efter utbrottet av det tysk-ryska kriget 1941 slöt Sovjet i augusti samma år ett fördrag med den polska regeringen i London, i vilket ryssarna ogiltigt förklarade alla sina avtal med Hitlertyskland från 1939. En polsk armé på 77.000 man bildades i Sovjet, men då visade det sig att det bland de befriade polska krigsfångarna fattades, enligt noggranna polska register, omkring 15.000 officerare som togs tillfånga när ryssarna den 17 september 1939 invaderade östra Polen.

När den polske överbefälhavaren general Wladyslaw Anders — senare berömd i striderna mot tyskarna i Italien vid Monte Cassino, som öppnade vägen till Rom — tog upp denna fråga med Stalin, svarade denne med det absurda påståendet att de polska officerarna kanske hade flytt, tvärs över hela Sovjetunionen, till Manchuriet. Upptäckten av massgravarna i Katyn blev förklaringen till vad som hade hänt med en tredjedel av de officerare som fattades. Det förblev dock obekant hur det gick till med de återstående 10.000. I Paris utgavs emellertid 1980 av Polska litterära institutet en broschyr som återgav texten av en längre artikel av Antoni T Rekulski ur den polska underjordiska pressen från januari samma år. Broschyren har en uppmärksamhetstitel: "Kanske ett andra Katyn?" och berör det förmodade öde som drabbade omkring 4.000 från lägret Starobielsk i Ukraina. Där arbetade 1977 en grupp polska specialister vid

gas- och oljeledningarna. En av dem fick av en gammal ryss veta att inte långt från deras arbetsplats sköts tusentals polska officerare på 1940-talet. På allhelgonadagen tände denne polack två gravljus på den anvisade platsen. När KGB förhörde honom efteråt sade han att det är en gammal polsk sed och att han fått veta att hans landsmän låg där. Underligt nog har han inte spårlost försvunnit i KGB:s händer utan skickades omedelbart till Polen.

Professor Zdislaw Stahl, som i n bor i London och som under kriget var deporterad till Sovjet, bestred emellertid möjligheten att de officerare som satt i de gamla klosterbyggnaderna i Starobielsk kunde skjutas så nära staden. Där var de kända av ortsbefolkningen. Andra har kanske likviderats där, medan fångarna från Starobielsk mötte sitt öde vid Dergatje, norr om Charkov. För att stödja sin tes citerade Stahl i *Dziennik Polski* i London den 2 maj 1980 en bataljonschef — namnet får ännu inte röjas — vid en armé tillhörande en nation som sedan århundraden haft polska sympatier, men under andra världskriget kämpade med tyskarna mot ryssarna.

Den 13 juli 1943, under återtagandet från

Stalingrad — förlät, sedan Krusjtjevs avstalinisering Volgograd — ägde ett större slag rum nära Dergatje. En motattack av den tyska Todt-divisionen och en pansarstyrka orsakade en tillfällig sovjetisk reträtt. Tung kanonelden åstadkom djupa hål i den mjuka marken. Kroppar och kroppsdelar i militäruniformer med typiska polska beteckningar kastades upp. Även officersstövlar var typiskt polska. Professor Stahl är benägen att tro att det kunde vara begravningsplatsen för de mördade polska officerarna från Starobielsk. Var finns den sista tredjedelen av de likviderade polska officerarna? Det vet vi inte. Ingen har i alla fall hittills låtit höra av sig.

Det är också värt att tillägga att det även finns ett estniskt "Katyn". 1941 deporterades ett par hundra estniska officerare och försvann spårlost från sommarlägret Värskaas nära Petsertj i Sovjet. Ett mindre antal höga officerare kallades till en kurs i Moskva, där de beordrades att lämna ifrån sig vapnen och sköts ihjäl på okänd ort. Om detta skrevs i *Newsletter from Behind the Iron Curtain — Reports on Communist Activities in Eastern Europe*, som utkommer i Stockholm. Wieslaw Potok

FÖRSÄLJARE

Extraknäck/deltid, hemma!

Contra behöver en försäljare. En medhjälpare som kan sälja in böckerna i bokhandeln. Huvuddelen av arbetet sker per telefon. Det kan skötas hemifrån, eller om så önskas från Contras kontor. Contra ger Dig en snabbkurs om bokbranschen. Övertygande säljare räknar vi med att Du är utan vår hjälp. Arbetets omfattning varierar kraftigt beroende på säsongen. Det är en fråga om ömsesidig anpassning och anpassning till säsongen.

Upplysningar genom Anders Fjällström, tel 08-54 95 52, Géza Molnár, tel 08-39 66 81 (kvällstid) eller Carl G Holm, tel 013-16 16 46 (kvällstid).

Skriftlig ansökan senast den 20 januari 1986 till Contra, Box 6082, 102 32 Stockholm.

Nicaraguas opposition förföljs systematiskt

I november kastade Nicaraguas regim masken och upphävde de återstående friheterna. Men förföljelsen av oppositionen var hård redan tidigare kunde Contras Joachim Bamrud notera.

Nicaraguas civila opposition och landets katolska kyrka förföljs systematiskt. Sandinisterna har ett marxistisk-leninistiskt samhälle av kubansk modell som mål.

Det hävdar representanterna för de största oppositionspartierna, de oberoende fackföreningarna, kyrkan, landets oberoende kommitté för de mänskliga rättigheterna och journalister som jag nyligen träffade i Managua.

Skall man tro ledaren för det liberala oppositionspartiet PLI, det konservativa PCN och det socialdemokratiska PSD (medlem i Socialistinternationalen) får inte Nicaraguas civila oppositionspartier hålla offentliga möten och demonstrationer och förtroendemän i partierna unhålls och fängslas av landets myndigheter.

Samma sak händer med förtroendemän i fackförbundet CTN (kristdemokratiskt) och CUS (socialdemokratiskt och medlem i Fria fackföreningsinternationalen, där bl a svenska LO är med). När CTN och CUS den 1 maj ordnade fredliga demonstrationer i Managua till minnet av CUS-ledaren som i januari 1979 sköts av diktatorn Somoza, upplöstes demonstrationen av sandinistpolisens. Myndigheterna hade i förväg informerats om demonstrationen, men varken CTN eller CUS fick besked om att demonstrationen skulle förbjudas. I början av juli greps sedan en förtroendeman i CUS. När han satt gripen utsattes han bl a för slag mot benen så att han efter frigivningen hade svårt att gå.

Turbas

Såväl oppositionspartiernas som de oberoende fackföreningarnas kontor har upprepade gånger blivit angräpnade av s k turbas — grupper som stöder regeringen och fritt utan ingripande får angripa oppositionen.

De politiska oppositionspartierna och de oberoende fackföreningarna har dessutom blivit vägrade att genomföra demonstrationer

och har stora svårigheter att komma fram i Nicaraguas media. Landets två TV-stationer är direkt underordnade regeringspartiet FSLN — inte regeringen — och bara sandinistvänliga radiostationer får sända nyheter. De oberoende radiostationerna har sedan 1982 haft totalförbud mot nyhetssändningar och politiska program. Den enda utväg som oppositionen har haft är dagstidningen *La Prensa*. Men också den är sedan 1982 underkastad sträng censur. Kritiska uttalanden från oppositionspartierna och fackföreningarna mot sandinisternas politik är det som censureras hårdast i *La Prensa*.

Eftersom den civila oppositionen försvagats åtskilligt efter revolutionen menar många bedömare att den katolska kyrkan idag vid sidan av *La Prensa* framstår som den starkaste kritikern av sandinisternas politik. Även om de flesta nicaraguanerna är starkt katolskt troende och kyrkan har större auktoritet än regeringen hos "Medel-nicaraguanen" har medlemmar i *turbas* — med sandinistpolisens goda minne — flera gånger avbrutit mässor och angripit såväl präster som kyrkobyggnader.

Franska på kommunistiska

Oppositionen och landets katolska kyrka klagar på utbildningen — från förskolan till universiteten — och dess politisering. För grundskolan innebär det att inte bara historie- och samhällskunskapsundervisningen har politiska inslag. Också matematik, geografi och språk — traditionellt opolitiska ämnen — är i dagens Nicaragua präglade av politiska inslag till sandinisternas fördel. I franskundervisningen får barnen t ex öva på satsen "Sergio Ramirez est formidable" (Sergio Ramirez är fantastisk). Ramirez är Nicaraguas vicepresident.

Enligt Nicaraguas oberoende kommitté för de mänskliga rättigheterna, CPDH, skall

landet idag ha cirka 4.500 politiska fångar — utöver de ungefär 2.500 medlemmarna i Somozas beryktade nationalgarde som suttit fängslade sedan revolutionen i juli 1979. Enligt CPDH har de flesta av de 4.500 dömts på falska grunder. Regeringen hävdar att de stött — direkt eller indirekt — landets guerilla, medan CPDH hävdar att de flesta antingen är fattiga opolitiska bönder som har tvingats samarbeta med guerillan eller förtroendemän i de lagliga oppositionspartierna och fackföreningarna, som utan våld arbetat inom lagens ram. Enligt CPDH förekommer det ständigt fysisk och psykisk tortyr i Nicaraguas fängelser.

Lenins födelse firas

Samtliga parti- och fackföreningsledare jag träffade menade att regeringspartiet FSLN har ett marxistisk-leninistiskt samhälle enligt kubansk modell som mål.

Regeringen själv tillbakavisar inte sådana påståenden, utom i samband med besök från USA och Västeuropa. I samband med 115-årsdagen av Lenins födelse gav regeringen ut ett Lenin-frimärke. I boken *Bajo la bandera del sandinismo* (Under sandinismens fana) hyllar FSLN:s framtidne grundare Carlos Fonseca Marx, Lenin och Mao och pekar på Sovjet som ett idealsamhälle. Fonseca avled 1976, men hans bok utgavs nyligen för tredje gången på det officiella förlaget *Nueva Nicaragua* (Det nya Nicaragua). I förordet till boken hyllas Foncescas ideal av försvarsminister Humberto Ortega.

I såväl FSLN:s officiella partiorgan *Barricada* som den regeringsvänliga tidningen *El Nuevo Diario* återges nästan dagligen TASS-telegram om Sovjet och Östeuropa. Artiklar eller åsikter som varit kritiska mot de politiska förhållandena i Sovjet eller på Kuba har inte tagits in i någon av dessa tidningar sedan de grundades 1978 respektive 1979, 1979.

FSLN-regeringen har ett mycket nära och väl utbyggt samarbete med Sovjet och Östeuropa, bl a general Jaruzelski i Polen. FSLN har fördömt den polska fackföreningsrörelsen *Solidaritet* som "kontrarrevolutionär". FSLN:s fackförening CST är medlem i World Federation of Trade Unions med högkvarter i Prag i Tjeckoslovakien.

Den nicaraguanska regeringen har också goda relationer till Vietnam, Nordkorea och Kuba. FSLN:s grundare Carlos Fonseca bodde på Kuba under sina sista år, innan

Vad censureras i "La Prensa"?

I Nicaragua finns tre dagstidningar. Två stödjer regeringen. Den tredje är oberoende. Det finns två TV-stationer — bägge är underordnade regeringspartiet FSLN (sandinisterna). Det finns också otaliga radiostationer. De radiostationer som inte stöder regeringen får över huvud taget inte sända nyheter eller politiska program.

De två regeringsvänliga tidningarna publicerar nyheter och artiklar från Sovjet och Östeuropa som skrivits av TASS. TV-stationerna förmedlar officiella "dokumentär"-filmer från Sovjet, Nordkorea och Vietnam.

Därmed spelar den oberoende tidningen *La Prensa* en viktig roll när det gäller att förmedla alternativ information om FSLN-regeringens utrikes- och inrikespolitik. Men sedan mars 1982 har tidningen varit underkastad sträng censur "i alla frågor som berör den militära säkerheten", som regeringen formulerar det.

Mer konkret, vad censureras i *La Prensa* — Nicaraguas enda oberoende tidning?

Artiklar om guerillakriget är helt förbjudna. Även om de skrivits av internationellt respekterade nyhetsbyråer som AP, UPI eller AFP. Samtidigt tvingas *La Prensa* publicera officiella kommunikéer — ofta på förstasidan — som betecknar guerillaledaren Eden Pastora som "landsförräda-

ren Pastora" och guerillaorganisationerna FDN och ARDE som "legosoldater" och "somozister". Ofta står det "igår angrep FDN, en CIA-organisation, en by".

Men de flesta censurerade artiklarna i *La Prensa* har inget med guerillakriget att göra. Det är artiklar som återger kritik mot regeringen från oppositionspartierna, de oberoende fackföreningarna och det privata näringslivet. För tillfället är *La Prensa* förbjudet att över huvud taget nämna det konservativa oppositionspartiet PCN. Därigenom stoppades också alla artiklar om PCN:s kongress.

Också artiklar som bygger på material från den oberoende kommittén för mänskliga rättigheter CPDH, om bl a misshandel av fångar, stoppas. Samma sak gäller artiklar om den ökande varubristen i huvudstaden Managua.

T o m karikatyr-teckningar censureras. En teckning som myndigheterna förbjöd *La Prensa* att trycka föreställde bröderna Daniel och Humberto Ortega (president och försvarsminister) med gemensam kropp, men var sitt huvud. I vänster bröstficka såg man ett kort med Fidel Castros bild sticka upp. Texten till teckningen lød: Med esset i hjärtfickan. En teckning som det nicaraguanska folket inte skall få del av, menar alltså FSLN-regeringen.

han dödades i kampen mot Somoza.

För många av dem som kämpat vid sidan av Fonseca och FSLN framstår de senaste årens FSLN-politik som ett svek mot revolutionens ursprungliga ideal: Politisk pluralism och alliansfrihet.

Joachim Bamrud

Nicaragua allt fattigare

Det fattiga Nicaragua har blivit fattigare efter revolutionen 1979. Då övertog den nya regeringen en utlandsskuld på 1,6 miljarder dollar. Idag har landet en utlandsskuld på 4,8 miljarder dollar.

Långa köer för att få tag i konsumtionsvaror var okända före revolutionen. Idag är de vardagsmat. Ransoneringar och brist på konsumtionsvaror tillhör det dagliga livet. En nicaraguan beskrev det på följande sätt: "Ena månaden finns mjölk, men inget bröd. Andra månaden finns bröd, men ingen mjölk." Vid sidan av mjölk och bröd råder brist på tandkräm, papper, bensin och inte minst reservdelar till bilar och bussar.

Eftersom det saknas papper finns inte heller toalettpapper och det finns knappt en restaurang i Managua som har servetter (varken av papper eller tyg). Och eftersom det saknas både bensin och reservdelar är de få bussar och taxibilar som är i trafik överfulla. På bussarna är det vanligt att man står tre och tre i mittgångarna och många hänger ut genom dörrarna. I taxibilarna får man i alla fall sittplats. Istället kan det ta en halvtimme att få tag på en taxi.

Kaffe, cigaretter och tvål finns — men kvaliteten har blivit sämre. Därför är efterfrågan på utländska cigaretter, utländskt kaffe och utländsk tvål stor. Priserna är höga och det är svårt att få tag i. Att cigaretterna blivit dåliga kan man konstatera genom att ta sönder en. Då visar det sig att cigaretterna nästan inte innehåller någon tobak, utan istället mest träflis, som brinner och kan rökas.

En liter mjölk kostade 1970 2 cordobas (Nicaraguas valuta). 1983, 13 år senare, fyra år efter revolutionen, kostade en liter 4 cordobas. Idag kostar en liter mjölk 6 cordobas, dvs en ökning med 50% på två år. Ett dussin ägg kostade 1970 7 cordobas, 1983 16 cordobas och idag 52 cordobas. Socker och kaffe har genomgått samma prisutveckling. Ett halvkilo kostade 1970 18 cordobas, 1983 30 cordobas och idag 80 cordobas. Och toalettpapperet som 1970 kostade 1:50 och 1983 7:50 kostar idag 16 cordobas.

Det finns undantag från den systematiska förföljelsen mot oppositionen från myndigheterna. Ett sådant undantag är polischeffen i Matagalpa, som vägrar att finna sig i ogrundade anklagelser från sandinistregimen och dess anhängare. Hans position är dock nyckel och nästan alla hans kollegor är redskap för godtyck i Nicaragua.

Bakom Sytjevkas murar

Sovjetiska psykofängelser har trots allt en positiv sida. Det händer att fångar släpps. Om det berättar Jurij Belov, som en gång satt i Sytjevka-kliniken i Smolensk, men som nu arbetar vid Internationale Gesellschaft für Menschenrechte i Frankfurt. Jurij Belov intervjuades i Contra nr 2 1985. Här ett utdrag ur hans bok "Sytjevka" (i översättning från tyska)

Jag blev helt oväntat överförd till psykfängelset i Smolensk, Sytjevka. Detta eftersom min frigivning var nära förestående. Överförd kanske inte är det rätta ordet. Klockan två på natten ryckte man mig ur britsen, jag fick inte ta med någonting av mina personliga tillhörigheter. Klädd i min fångdräkt jagades jag tillsammans med några fångar över fängelsegården och stoppades in i fångtransportbilen. Den körde oss till stationen. Där stod vi och väntade i vad som föreföll vara en evighet innan vi stuvades in i en godsinka. När vi kommit till Smolensk sparkade man ut oss ur vagnarna, ner på perrongen. Sedan återigen en fångtransportbil, ett ändlöst stående på fängelsegården i Smolensk i tjugo graders kyla och till slut ensamcell.

Av den utlovade frigivningen blev naturligtvis inget av. När jag efter en månad i fångelsens psykiatriska avdelning fördes inför frigivningskommissionen förklarade läkaren vid Serbskij-institutet, professor Sofia Posdnjakova, sedan hon kastat en flyktig blick på mig, att jag var alltför utmärkt och omöjligt kunde släppas fri. "Det skulle ju vara fantastisk ammunition för de oliktankande," menade hon och beordrade: "Pumpa honom full med insulin först, så får vi se se'n". Hennes order utfördes och det kostade mig nästan livet, efter den andra insulinchocken föll jag i koma.

Frigivningskommissionen

Sommaren 1976 fördes jag åter inför frigivningskommissionen. Och den gången blev jag utan vidare godkänd av Posdnjakova. Hon kommenterade bara: "Egentligen hör ni hemma i fångelsel. Och skulle ni ännu en gång ägna er åt propaganda kan ni vara säkra på att få minst tio år. Sådana obetydliga typer som ni uppmärksammas alldeles för mycket."

Men tidpunkten hade kommit då man inte ansåg min fortsatta vistelse i psykofängelset nödvändig. För även om jag var

en "obetydlig typ" så var det en hel del uppståndelse kring min person. Tack till Amnesty International, Helsingforsgruppen, professor Charles Durand, Kornelia Gerstenmeier, Andrej Sacharov, Natasja Gorbanevskaja och många andra, tack för att er "uppståndelse" räddade livet på en "obetydlig typ". Jag frågade fö chefsläkaren Pjotr Rybkin varför våra mäktiga herrar fruktade en så "obetydlig typ." Han svarade:

— Ingen fruktar er. Men ni förorsakar en så ohälsosam uppståndelse i Väst.

— Menar ni "psykiskt" ohälsosam? frågade jag.

— Hur så? Tycker ni det är normalt med sådan uppståndelse för en handfull avfallingars skull? Tänk vad bolsjevikerna tycker om ordet "avfallingar"! Och vilka sluga agitatorer de är: de är t o m beredda att ta ett skutt över sin egen skugga för att bevisa att det inte finns några egentliga motståndare inom landet — att de åtminstone är en helt obetydlig minoritet. "Vi är mäktiga och ni är obetydliga". Men om denne överste Rybkin vore chefspsykiater i världen — vilket Gud förbjöd — då skulle han inte glömma någon av oss. Då skulle han ta sig an också er fru Kornelia och också er monsieur Charles.

Precis som Sofia Posdnjakova var Rybkin verksam i olika fackkommittéer och avgjorde

Jurij Belov tillbringade sammanlagt 17 år i arbetsläger, fängelse och psykofängelse. Men han överlevde och verkar nu i Västtyskland.

ödet för otaliga människor. Han ansåg flertalet sjuka vara simulanter, de politiska fångarna vara fruktansvärda förbrytare, dvs agenter för utländska underrättelsetjänster och fascister och de troende, särskilt präster och pastorer, ansåg han vara "sektarister" vilket var ett annat ord för en obotligt sjuk.

Troende psykiskt sjuka

Jag frågade en gång Rybkin om enligt hans mening ryska ortodoxa kyrkans patriark, påven, arabiska shejker, Dalai Lama och andra kända personer i det religiösa livet var sjuka.

— Kyrkan har uppfunnit sinnessjukdomen. Och alla troende — särskilt baptisterna — är psykiskt mycket sjuka människor, svarade han och tillade:

— Men den kapitalistiska världen hindrar oss från att befria de sjuka från sina hjärnspöken.

Jag frågade då vad han skulle göra om den kapitalistiska världen inte funnes.

"Deras plats är på en anstalt. Ett barn måste inse att de lider av vanföreställningar.

— Gäller det också för patriarken Pimen och den helige fadern Paulus VI? frågade jag.

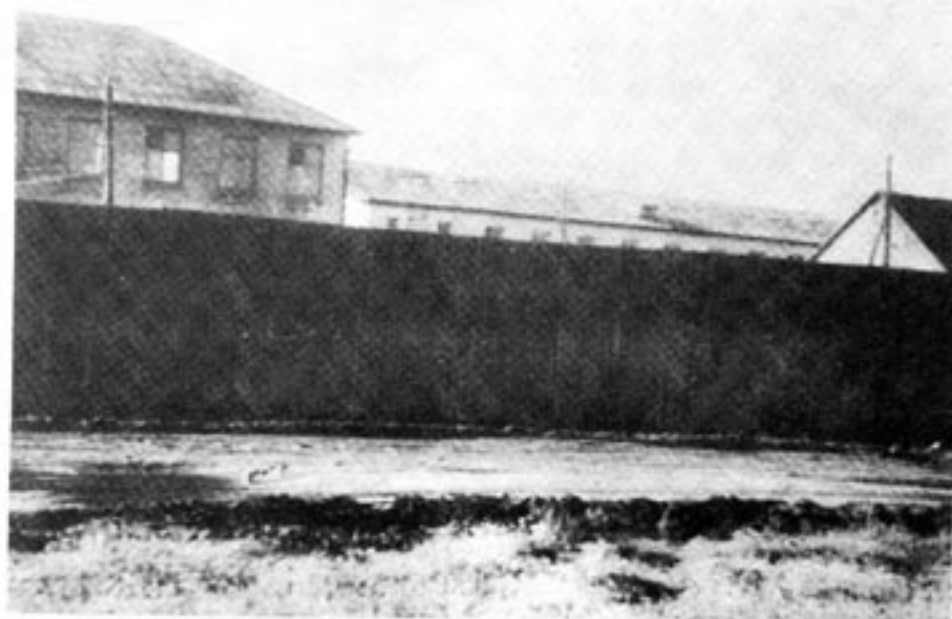
— Jag menar alla troende, vad finns då för skillnad mellan fader eller moder, skämtade Rybkin.

Det var alltså den grundinställning som den överste beskyddaren för psykisk hälsa i den "upplysta socialismens samhälle" gav uttryck för! Denne fantastiskt inskränkta uppkomling som inte hade den minsta aning om psykiatri bestämde över otaliga människors öde och beslutade vilka behandlingar som skulle tillämpas.

Insulinchocken

Rybkins ord gällde som oinskränkta order. Sommaren 1975 gav han t ex order till läkarna i Sytjevka att sätta in massbehandling med insulinchocker. Läkarna följde fogsamt denna order, inrättade en insulinstation och började utan urskilning med hänsyn till patienternas förestående frigivning behandla dem med insulinchocker. Jag har själv upplevt denna hästkur i psykofängelset i Smolensk. "Insulinbehandlingen måste man genomgå," brukade doktor Vjatjeslav Bobrov säga till sina patienter, "den är ett trumpkort inför frigivningskommissionen." För den utomstående kunde ett sådant påstående verka skrattretande, men läkarna ansåg den vara nödvändig, med hänsyn till de order som givits.

Såväl Rybkin som Posdnjakova och andra professorer vid Serbskij-institutet har ofta gett order om insulin-, aminosyn-, haloperidol- eller trifasynkampanjer. Och i Sovjetunionen genomförs sådana kampanjer alltid i stor skala: ju mer, desto bättre. Den kampanj som sattes igång 1976 innebar att alla sjuka skulle behandlas med ämnet Modit-Depaux.

I Sytjevka blandas vanliga brottslingar med politiska fångar och troende, som av Sorjets främsta psykiater betraktas som psykiskt sjuka, lidande av vanföreställningar.

Frigivningskommissionen

Vad är då en frigivningskommission? Det är ytterligare en åtgärd. Och en åtgärd som har två effekter. En för psykofängelset och en för patienten. Förvaltningen bemödar sig om att strö sand i ögonen på kommissionen: fångelset putsas upp i bästa skick, man ordnar med presenter åt kommissionsmedlemmarna och ordnar med en festmåltid, och de patienter som man redan tidigare bestämt sig för att frige sätts upp på en lista. I de aningslösa patienternas huvuden slås in hur de skall svara på frågorna för att kunna övertyga läkarna i kommissionen om att de är mogna att friges.

Överallt märks den stora händelsen. På varje avdelning delas tre eller fyra specialpyjamasar och nya par strumpor och tofflor ut, det rum som kommissionen skall använda pyntas med blommor, man ställer in skålar med karameller, man lägger på fildukar på borden, och det viktigaste, man tar dit akter fulla med handlingar om "patienterna". Läkarna börjar instruera de patienter man vill frige och berättar för dem vad de skall svara på kommissionens frågor. Den ene rekommenderar de att erkänna ett mord som han inte begått, den andre att med tårar i ögonen svära på att han aldrig skall skriva en rad mer, den tredje att han bara hållit fast vid sin tro eftersom han varit så sjuk men nu äntligen förstått att det inte finns någon Gud osv.

Först kommer dock det högtidliga emottagandet av kommissionen och festmåltiden med den traditionella kalkonen eller spädkrisen. Man håller högtidstalen om alla fram-

stegen och fastslår att man hållit sig till alla centrala direktiv. Sedan går man till verket. Patienterna uppträder i sina lånade pyjamasar i bokstavsordning, de placeras på stolar och bänkar utanför den helgade porten. De ropas upp en och en och kommer åter ut igen efter ett par tre minuter. Och då åter Potemkin-kulissen av. De som gått igenom prövningen måste omedelbart lämna ifrån sig den lånade pyjamasen, för att ge den till nästa.

Med mellan två och tio minuters mellanrum görs en signal med en klocka och väktarna sätter sig i rörelse. Ordföranden i kommissionen, professor Holodovskaja, en ofta sedd gäst i Sytjevka, klarar inom mellan två och tre timmar av mellan nittio och hundra patienter. Som så många andra beslut i vårt land är det omöjligt att logiskt analysera Holodovskajas beslut, de är helt enkelt irrationella.

En tillfällighetstjuv förs in för kommissionen.

— Kommer du att stjäla igen? frågar den ålderssvaga gumman Holodovskaja.

— Vad ska jag då göra? Den som inte stjal får ju inget! svarar ynglingen käckt.

— Du har rätt, beslutar Holodovskaja och beslutar om frigivning.

En andra tjuv står på tur.

— Kommer du att stjäla igen?

— Nej aldrig, vad tror ni! Jag har fått nog!

— Jaså, då måste vi behandla dig mer! Och den ängerfulle tjuven blir inte frigiven.

En annan tjuv vägrar gamlingen frigivning eftersom han öppet medger att han kommer att fortsätta att stjäla, och därför blir betraktad som samhällsfarlig. En annan vägrar frigivning

Forts på nästa sida

Valfusk i Mexiko

Valfusk hindrade de högerinriktade i valet i Mexiko hävdar högerledaren José Angel Conchello i samtal med Contra.

— Valet som hölls i Mexiko nyligen var ett av de mest korrupta som hållits i vår historia. Det hävdar oppositionsledaren José Angel Conchello i ett samtal med Contra. Conchello var i många år ledare för det konservativa oppositionspartiet *Partido Acción Nacional* (PAN). Idag är han fortfarande medlem i partiledningen och efter att ha blivit invald i nationalförsamlingen räknas han som partiets starkaste röst där.

Valfusk

Också stora delar av den mexikanska pressen och de flesta av landets andra oppositionspartier hävdar att valet till nationalförsamlingen och guvernörer i Mexiko den 7 juli inte gick rätt till. Valet genomsyrades av fusk.

När Miguel de la Madrid Hurtado tog över som president 1981 lovade han "moralisk förnyelse", mer politisk frihet och mindre

offentlig korruption. President de la Madrid kommer — som samtliga sina företrädare sedan 1929 — från *Partido Revolucionario Institucional* (PRI). PRI har utöver presidentämbetet innehaft flertalet lokala ämbeten, som ordförande och guvernörer. Många trodde innan valet att president de la Madrid skulle stoppa valfusk och därmed tillåta oppositionen att vinna en del nya platser i landets nationalförsamling och ordförande- och guvernörsposter på en del platser där oppositionen faktiskt hade majoritet.

Falsa namn

Den mexikanska veckotidskriften *Proceso* kan emellertid detaljerat berätta om valfusk i de största städerna i norra Mexiko, där PAN är starkast. En rad falska namn fanns på röstlängderna. Samtidigt som en rad riktiga väljare avvisades eftersom de inte stod i röstlängderna. På flera platser fann representanter för oppositionen valurnor fulla med röster för PRI — innan valet hade börjat på allvar. På en del platser blev valurnorna också stulna — platser där oppositionen var för stark. Oppositionen beskyller de lokala valmyndigheterna i många städer för att ha varit partiska och samarbetat med PRI. Enligt *Proceso* vann PAN i själva verket i flera av de städer där PRI hävdar att man vunnit. — Vad är meningen med val om de inte tillåts ge uttryck för folkets mening? frågar den mexikanska oppositionen från vänster till höger — sedan ytterligare ett val i Mexiko genomsyrats av valfusk.

Skiljelinjer

Vid årets val till guvernör- och ordförandeposter och 300 av nationalförsamlingens 400 ledamöter deltog nio partier. Enligt partiernas egen uppfattning om vad de står för går skiljelinjen i de rent politiska — alltså inte ekonomiska — frågorna mellan PRI å ena sidan och samtliga oppositionspartier å andra sidan. Medan PRI i stort sett är nöjd med dagens politiska struktur menar oppositionspartierna att Mexiko måste få "renare och friare val". I ekonomisk politik kan man emellertid dela in partierna i tre grupper: PRI vill ha blandekonomi med stor offentlig sektor. Mexikos två högerpartier vill ha mindre offentlig och mer privat aktivitet, medan de sex partierna till vänster om PRI vill ha en större mexikansk offentlig sektor.

Socialistisk?

— Mexiko är sakta men säkert på väg mot

en socialistisk ekonomi, hävdar PAN:s Conchello. PAN är både det största högerpartiet och det största oppositionspartiet. Enligt Conchello vill president de la Madrid kollektivisera allt jordbruk och den offentliga sektorn skall ta över byggbranschen. — PAN kämpar därför inte bara för rätten till fria val, utan också för det privata ägandet och det privata initiativet, säger Conchello.

Såväl under José Angel Conchello, som under dagens ledare, Pablo Emilio Madero, har PAN markerat sig som starkt pro-amerikanskt.

PAN har vunnit i de norra delarna av Mexiko, som gränsar till USA. Levnadsstandarderna är där högst, men det är ändå där som missnöjet med PRI-regeringen är starkast. Många observatörer menar att det beror på att de flesta som bor i norra Mexiko jämför situationen med det rikare USA istället för resten av det fattigare Mexiko.

Demonstrationen

I mitten av juli ordnade PAN sin första politiska demonstration i huvudstaden på över 40 år i protest mot valfusk. Tidigare hade PAN genomfört liknande demonstrationer i norra Mexiko, men i huvudstaden var det bara partierna till vänster om PRI som dittills hade demonstrerat. Partiet menar att demonstrationen i Ciudad de México var särskilt viktig eftersom PAN har svårt att göra sig hörd i huvudstaden — t ex genom media. TV kontrolleras av PRI och de största tidningarna och tidskrifterna sympatiserar antingen med PRI eller partierna till vänster om PRI.

Inget av partierna till vänster om PRI har särskilt stark anslutning och de präglas av stark oenighet om både mål och strategi. Det enda de har gemensamt är motstånd mot PRI och PAN.

Anti-amerikanismen

Anti-amerikanismen dominerar Mexikos politiska liv — med undantag av PAN — och landets media. Sovjetisk, kubansk och nicaraguansk kritik mot USA får bred täckning i mexikanska media. Vidare skall landets myndigheter — enligt New York Times — ha stängt ögonen inför KGB:s verksamhet i Mexiko. Sovjet har sin allra största ambassad i Ciudad de México och de amerikanska myndigheterna menar att KGB har stora fördelar av att kunna arbeta fritt i Mexiko, bl a när det gäller spionage mot USA.

Joachim Bamrud

Sytjovka

Forts från föregående sida

eftersom hon inte tror att hans ånger är äkta, och vill föra henne bakom ljuset.

— En gammal räv lurar man inte så lätt, brukade hon ofta säga.

Patienternas hälsotillstånd intresserar inte Holodovskaja nimmvärt. Enligt en av läkarna räknar hon istället tiden. Hur många år skulle denne person ha fått om han inte förklarats som otillräckelig av domstolen? Hon är domare, åklagare och försvarare i en och samma person. Man kan bara inte släppa en patient som frisk efter två år om han av en domstol skulle ha dömts till minst fem. "Gripa och hålla fast," denna gamla ryska polis-slogan gäller i alla delar av det totalitära systemet. Gulag-psykiatri är inget undantag.

Naturligtvis görs inte frisläppandet ur psykofängelset direkt beroende av det förövade brottets svårighet. Men i praxis verkar det som om ingen — utom anhöriga till personer i hög ställning — lämnar den psykiatriska kliniken innan den tid gått till ända som de skulle ha fått som fängelsestraff. Men vistelsen i psykofängelset kan mycket väl bli mycket längre än maximistraffet för det aktuella brottet.

Jurij Belov

I *Sytjovka* blandas kriminella, politiska fångar och religiösa. Alla kallas "psykiskt sjuka" av regimen.

BOK-NYTT

Efter vår kommer vinter

Är tidens lyte att vara okänslig för lidande?

Den ter sig obegriplig, men den har blivit bestående trots de fakta som strömmar in sedan flera år tillbaka. Sovjets systematiska folkmord i Afghanistan blir muspip i den svenska debatten, övergreppen mot olik-tänkande i Östeuropa likaså, möjligen med ett litet undantag för Solidaritet och KOR i Polen. Nyligen läste jag en bok om Charta 77, den enda kända proteströrelsen i Tjeckoslovakien. Säkerhetspolisen har alltsedan rörelsens tillkomst jagat dess medlemmar som kaniner — trots att de bara kämpar för så rimliga krav som lite mänsklighet och frihet. Det är två tjecker, far och son, som gjort denna dokumentation. Sonen, Ivan Kynel, 15 år gammal vid tiden för den sovjetiska invasionen 1968, har tagit bilderna och fadern Karel Kynel har kommenterat bilderna. Denna bilddokumentation är gripande, mycket därför att den unge fotografen tog stora personliga risker i sin strävan att bevisa det kommunistiska förtrycket. Bilderna är ofta tjuvknäppta: från bil, från fönster eller från något annat gömställe och bildkvaliteten blir naturligtvis därefter. Ungern-revoltens skakiga fotografier dyker upp i minnet, när man bläddrar i boken som vältaligt heter: Efter vår kommer vinter. Dubeck-våren blev inte lång i månader räknat men som inspiration har den blivit den tjeckiska oppositionens fixstjärna.

Boken är ett försök att rädda Charta 77-personerna från tystnaden och väcka en sovande opinion i väst. Människorna i denna icke-väldsrörelse har på alla upptänkliga sätt motarbetats av regimen. Självfallet har de dessutom fått avtjäna längre eller kortare fängelsestraff. Denna lilla grupp regimkritiker, som gör hjältemodiga försök att underjordiskt fortsätta sin intellektuella verksamhet som skådespelare, författare, föreläsare etc, påminner i hög grad om oppositionsrörelsen i Karin Boyes Kallocain. De samlas på hemliga avskilda ställen, olika men förenade av samma utsatthet. I regimen ögon är de icke-personer, men här i varandras krypin kan de ännu andas så att de kan fortsätta att utihärda regimen förföljelser. När skall vi i väst vakna? En brutal totalitär diktatur kan ta och befästa sin ställning i gamla kultur-nationer som Tjeckoslovakien, Polen och de baltiska staterna. När finner Sovjetmakten att tiden är mogen att skörda i Sverige? Inte bara kommunister banar väg för den totalitära ideologin utan även alla som är politiskt

likgiltiga, i synnerhet de som anser frågan om demokrati och diktatur oviktig.

Alf Norbäck

Karel och Ivan Kynel, Efter vår kommer vinter. Askelin och Högglund, 103 sidor. IS BN 91-7684-035-2

Makterna

När jag första gången hörde talas om att Ove Rainer skrev på en bok betitlad Makterna, antog jag att boken skulle avhandla de makter, som förde författaren till höga höjder och som senare skulle komma att bli hans fall. "Makternas spel" de som driver människor mot olika mål, dessa irrationella och svårförståeliga makter, som man ibland kallar "ödet" eller något annat.

Så är alls icke fallet. Makterna i Rainers bok är helt enkelt baserade på statsvetenskapliga termer: den dömande makten, den lagstiftande makten, regeringsmakten och utredningsmakten. Ja, t o m massmedia-makten får vara med på ett hörn. Själva Raineraffären, som kunde förväntas ta upp de flesta sidorna av boken, klaras på tio (!) sidor. Dock kan boken ha ett visst intresse sedan nyfikenheten lagt sig. Rainer delar ut en och annan rallarsving för att ge igen för gammal ost. Övrigt är minimemoarer d v s en redovisning av anställningar, uppdrag och knog, som Rainer har avverkat genom åren plus litet tomgångskörning om en statstjänstemans vardag i allmänhet.

Om boken inte skvallrar om Raineraffären, så skvallrar den om annat: Om Nancy Eriksson (Rainers vedersakare numero ett) skriver Rainer, att hennes man "gick i FN-

tjänst för i stort sätt skattefria pengar, som handelsresande i kriminalvård". När författaren inte går hårt fram, modererar han sig ordentligt. Han skildrar Palme, Lidbom, Kling m fl, jämte deras gärningar i olika sammanhang. Det skulle vara intressant om Rainer skrev en ny bok om sina intryck från maktens korridorer. Han bör ha åtskilligt att förtälja, därom får man en försmak i Makterna.

Sverige behöver Raineraffärer för informationens skull. Makterna handlar blott alltför mycket om postverkstiden* och ishockeyn och dess förbund, om bokande med fängelser och bovar.

Att Rainer satt rekord i politisk naivitet i sin felbedömning av det socialdemokratiska partiet är kanske intressant. Ekonomiskt naiv eller okunnig är i varje fall Rainer inte. Hans bollande med miljonerna för att få lägsta möjliga skatt var professionellt.

Arne Sundström

Ove Rainer: Makterna. Norstedts, 183 sidor. ISBN 91-1-843272-7.

*Rainer lyckades under sina tio år som generaldirektör systematiskt sänka servicenivån. Han skriver "inflytande måste man ju ha".

Palmes lilla röda

Att en statsminister ger ut ett försvarstal för sin utrikespolitik torde vara något unikt. Omslagsbilden är också unik. Den går minsann inte i neonrött utan i blågult. Olof Palme, på pressfoton ofta sedd residera i den Sovjetstyrda Palmekommissionen, arm i arm med bästisen Fidel vid något besök på Kuba eller i förtroendeskapande audienser hos sovjetledarna i Kreml, ses på titelbladet i en fosterländsk pose, hukande bakom svenska flaggan.

Palmes lilla röda med blågul förklädnad består av en inledning med försvar för regeringens agerande i ubåtsfrågan 1981-1984 och en samling av Palmes utrikespolitiska anföranden 1983-1984.

Som vanligt talar Palme med kluven tunga. Å ena sidan skall vi "försvara vårt territorium med alla till buds stående medel", å andra sidan skall vi nedrusta.

Enligt Palmes "fredsfostran" i skolorna får eleverna veta att "Sverige kan börja nedrusta". I det material som nu sprids och bekostas av statliga myndigheter pläderas genomgående för pacifism och säkerhetspolitisk defaultism. Moderaterna, som vill rusta upp vårt redan 1972 starkt nedbantade försvar, beskylls för "korstågsanda" gentemot Öststaterna, skadlig för Sveriges neutralitet.

Nej militärutgifterna bör minskas för större utvecklingsbistånd till kommunistdominerade revolutioner, ledande till "demokratiska processer" i Vietnam och det "av USA förtryckta" Centralamerika, som ägnas hela 82 rader. USA:s kortvariga invasion i Grenada fördöms hårt, medan ockupationen av Afghanistan sedan fem år tillbaka avfärdas på två rader, utan att ockupanten namnges.

Trots Palmes "förtroendeskapande" talar

konst har Stockholmskonferensen blivit ett fiasko liksom alla tidigare fredskonferenser med Sovjet.

Astrid Wikmark

Sveriges utrikespolitik. Anföranden av Olof Palme. Tidens förlag. ISBN 91-550-2948-5.

Feldts lilla "skymningsblå"

I motsats till Olof Palme, representerar Kjell Olof Feldt den gamla reformistiska socialdemokratin. Som bekant gjorde redan Per Albin Hansson en klar boskillnad mellan socialistiska och socialdemokratiska krav. Endast de senare, skrev han, går att förverkliga inom ett borgerligt samhälle.*

Intervjuboken "Samtal med Feldt" har som omslagsbild en tankfull, lätt bekymrad finansminister ovan ett rött FELDT med mörkblå textinramning — en illustration till den färg han sagt sig föredra: "skymningsblått med rött inunder".** Som pragmatiker kan Feldt jämföras med Nils Kärleby på 1920-talet. Han accepterar marknaden, vinsten, konkurrensen och det privata ägandet i förening med en rättvis fördelningspolitik.

På en fråga, om inte den antikapitalistiska drömmen om en ny världsordning blivit en drivande kraft för 1980-talets socialdemokrati, svarar Feldt att detta är dess verkligt stora problem: "För kampanjen, för lusten att jobba i partiet behövs det fiender. Och det har alltid varit bekvämt och enkelt att utropa kapitalismen till fiende".** "Näringslivet är vår välfärdsgenerator", fortsätter Feldt.

Största problemet är kapploppningen mellan vinster och löner, särskilt kravet på lika lön för lika arbete, offentligt som privat. Detta är ett rättvisekrav, tycker Feldt, men löneutjämningen inom den offentliga sektorn har gått på tok för långt, då den kvalificerade arbetskraften söker sig därifrån och till den privata sektorn. Regeringen kan hjälpa systemet att fungera bättre men får inte lägga sig i den fria förhandlingsrätten.

"Samtal med Feldt" är en lättfattlig redogörelse för Sveriges ekonomiska problem, så som finansministern själv ser dem och vill lösa dem. Utifrågarna, de socialdemokratiska chefredaktörerna Berndt Ahlqvist och Lars Engqvist frågar rakt på sak, och Feldt svarar öppet och utan omsvep.

När Feldt på höjda skatter på aktier inhöstade beröm av Rörelsen berättade han i tidningen Arbetet om sin barndoms rättsvanskommers, som lärt honom det fiffiga i att beskatta samma kapital i flera omgångar: "Vi sköt rättor på soptippen och sålde svansarna till järnhandlaren. Sen plockade vi upp svansarna ur soptunnan, där han lagt dem, och sålde dem igen." Så har det fortsatt i allt större skala. Kjell Olof Feldt har blivit Europamästare inte bara i devalvering utan i skatter, hans verkliga starka specialitet. På två år har han lyckats höja 75 skatter.

Astrid Wikmark

Samtal med Feldt. Berndt Ahlqvist och Lars Engqvist intervjuar finansministern. Tidens förlag. ISBN 91-550-2975-2.

*I artikelserien "Krigssocialism" i Social-Demokraten 1914-1915.

**I en intervju i Veckojournalen 1973.

***Som bekant representerar för Palme kapitalismen pest och kommunismen koleran, den förra sjukdomen värre än den andra!

Los Angeles

Romanen Los Angeles har skrivits av två flyhänta författare med skarpt och rörligt intellekt. Sven Fagerberg har skrivit boken Los Angeles tillsammans med sin dotter Gunilla, som sedan länge är bosatt där. Författarna anser att Los Angeles är frihetens stamort på jorden (det var ju även Sverige förr i tiden, men det var då.) I Los Angeles bor de positiva och produktiva människor som är "stimulerade av varandras insatser". En fantastisk plats skriver författarna, som ställer den i motsatsförhållande till vårt "drivhus för klantskallar, från skolan till långvården". I Los Angeles håller man sig inte med styrande som planerar för ett kollektiv, där alla ska vara ungefär lika dumma.

Av huvudfigurerna i boken bör särskilt en person väcka läsarens intresse, nämligen Egon Mander. Denne verkar så bekant. Han beskrivs som en stor lögnare med behov av att skada de kreativa människorna, samt att trycka ner de begåvade.

En annan intressant person är Ulf Backe, som vill slippa undan det nationella självmordet — Sveriges frivilliga utträde ur Västerlandet.

Slutsatsen blir att Sverige är ett land regerat av maktgalna personer under ledning av en

Sven och Gunilla Fagerberg

Roman

Alba

maktberusad politisk gödkalv, som är så till den grad förblindad av sin (som han själv tycker) storhet, att han innerst inne fått för sig att ingen annan har förmåga att styra Sverige.

Naturligtvis är boken en roman, ett stycke underhållning. Det rör sig omväxlande om allvar och gamman. Men med tanke på att A-pressen rasar och skriver om "råsopor och dråpslag" och dessutom ställer frågan huruvida Fagerberg ens längre kan tas på allvar som författare, kan man kort och gott konstatera att den kulan visste var den tog.

Arne Sundström

Sven och Gunilla Fagerberg: Los Angeles. Alba, 320 sidor, ca 145:-

Produktiv rättvisa

Flexibilitet är modeordet i den ekonomiska debatten. "De borgerliga ekonomerna hävdar att det behövs orättvisor för att ekonomin skall vara effektiv". Även långtidsutredningen, LU 84, utarbetad av tjänstemän inom finansdepartementet, har fallit för en del av deras argument, anser LO-ekonomerna, som i sin bok "Den produktiva rättvisan" granskar LU 84.

LU:s mål, höga vinster i exportindustrin och kraftig sänkning av budgetunderskottet, kritiserar av LO-ekonomerna, som anser att vinsten endast bör vara så hög att den medger lagom tillväxt och löneutveckling. Övervinster hos företagen bör dras in till staten, så som skett i löntagarfonderna, eller "frysas" i bankerna för framtida investeringar.

Den fördelningspolitiska konflikt som ligger i de höga vinsterna måste mötas med skattepolitiska åtgärder, menar LO. Ojämligheten har ökat betydligt sedan 1975: tjänstemannahushållen med två barn ökade sin disponibla inkomst med 8,5% mot arbetarhushållens 2% under tiden 1975-81.

Huvudsaklig författare till "Den Produktiva Rättvisan" har varit Dan Andersson. Han har inte mycket till övers för "flumskolan" och UHA.

Inför 1985 års avtalsrörelse levererade Dan Andersson också en svidande kritik av regeringens bristande förstärkelse för marknadskrafternas sätt att fungera.* Såsom arbetsgivare åt de offentliganställda underminerar regeringen LO:s auktoritet. Suget efter tekniker och underhållsarbetare pressar upp lönerna i den privata sektorn. De offentliganställda får då plötsligt marknadens stöd att begära 20%-iga löneökningar. Så sprider sig smittan till praktiskt taget hela arbetsmarknaden.

Astrid Wikmark

Den Produktiva Rättvisan. LO-ekonomerna gör en kritisk granskning av 1984 års långtidsutredning. Tidens förlag. ISBN 91-550-3044-0

*Intervju i SvD näringsliv 1985-08-26.

Omprövning

Den som av en bok kräver action skall ej göra sig besvär att läsa Tage Lindboms "Omprövning". Det måste vara svårt att med distans skriva om moral och politisk ideologi, men Lindbom klarar det förträffligt. Han skriver knivskarpt analyserande om den moral som bör präglade politiskt liv. Lindboms bok är en genomgång av hur han gradvis flyttar sina positioner från en klart socialistisk-marxistisk grundsyn till ett lika klart avståndstagande. Lindbom är inte en person som drivs av vaga tankar och känslor. Han är en förmuftsman. Om han märker att verkligheten inte passar ideologien så gör han inte som de flesta andra — tar på sig skygglapparna — utan han omprövar sin egen ideologi, den socialistiska, den som varit hans och hans vänners "religion" och fasta punkt i tillvaron. Lindboms tveksamhet kommer tidigt, redan på 30-talet, för att djupna till stark kritik på 40- och 50-talen. Lindbom får ofta incitament till sin omprövning via den politiska eller filosofiska litteraturen. Detta gäller om hans resonemang kring begreppen jämlikhet och frihet, som uppfattas som oförenliga, samt begreppet ressentiment, som spelar en viktig roll i Nietzsches filosofi. De socialt misslyckade hyser enligt Nietzsche vrede och illvilja mot dem som lyckats i samhället. Den franska aristokraten Alexis de Tocquevilles analys av den amerikanska demokratin på 1830-talet kom dock att få det största inflytandet på Lindbom. Jämlikhetsidén ledde enligt Tocqueville till konformism och en vingkänning av alla som ville och kunde bryta sig ur mönstret. Tage Lindbom blev alltmer kritisk mot socialismens genomförande och dess grundidéer. Det var särskilt dess fixering vid den materiella välfärden som gjorde honom besviken. Vad blev det av det rent andliga hos människan? Arbetarrörelsens tidigaste skede präglades av aktivitet, solidaritet och en stor förståelse för bildningens värde. Lindbom noterar den fortskridande

kulturella förfläckningen och förstår att marxism/socialism inte kan höja de vanliga människorna till en högre nivå. De politiska illusionerna är skingrade och vid horisonten bjuder Gud sin välkomnande famn, den Gud som blev onödig i det socialistiska lyckoriket.

Tage Lindboms "Omprövning" imponerar med sin ärlighet. Och intellektuellt spännande blir denna kombinerade uppgörelse och förklaring.

Alf Norbäck

Tage Lindbom: *Omprövning*. 144 sidor. Norma Bokförlag.

Offentlig sektor

En lång rad bidragsgivare beskriver möjligheterna till effektivare offentlig verksamhet. Frågor som ställs är: kan den offentliga verksamheten göras mer rationell och mer effektiv? Medarbetarna beskriver vilka behov som kan tas under förnyad prövning.

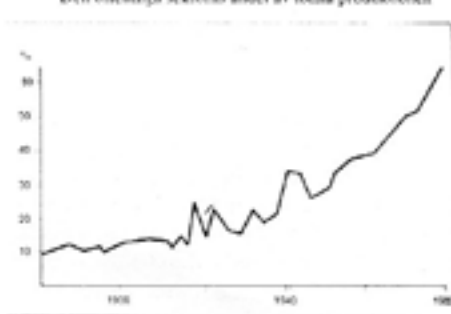
I boken redovisas den offentliga sektorns utvecklingsmöjligheter och de diskussioner som förts vid seminarier vid Göteborgs Universitet, som blivit ett centrum för förvaltningsforskningen och nu svarar för en tredjedel av landets forskning kring dessa frågor.

Politiker och tjänstemän vill inte kännas vid forskningsresultaten. Resursfördelning räknas i effektivitet. Den politiska debatten förs emellertid i termer av "rättvisa". Jämfört med andra likvärdiga europeiska länder, ökar de svenska offentliga utgifterna alltför mycket. En våldsam expansion av den offentliga sektorn har ägt rum efter år 1950. De allra flesta bedömer det som nödvändigt att bromsa den offentliga sektorns expansion. Ett välbekant faktum är att man tolererar betydligt allvarigare fel hos en politiker än hos en privat företagsledare. Typiskt är att man i den privata sektorn ställer höga ledare till svars, under det att en kommunaltjänsteman knappast har något ansvar alls.

När det gäller att pressa kostnader, intresserar sig politiker och deras underlydande tjänstemän knappast i någon utsträckning här för — det måste däremot privata tjänstemän och deras ledare bemöda sig om. Bromsklossar i den offentliga sektorns utvecklingsarbete utgörs främst av allt fackligt inflytande: facket gör motstånd mot varje förändring, som syftar till att begränsa den offentliga sektorns verksamhet.

Offentliga sektorns problem vad gäller effektivitetsmätning, kan inte på något sätt ursäktas dess brist på handlande. Man tillvaratar t ex inte de positiva fördelarna av konkurrensen. Handläggarnas revirtänkande är ett annat exempel på hinder för en rationell utveckling. Trygghetsideal och jämlikhets-hysteri hämmar självständighet och kreativitet.

Den offentliga sektorns andel av totala produktionen

En annan inadvartens är reglerna för statsbidrag. De har en alltför styrande effekt. Experter av diverse kompetens och kaliber har en alltför stor dominans. Allt detta har samband med det kommunala belönings-systemet. Ett annat besvärande problem är politikernas ofelbarhetsdogmatik. En politiker gör inte fel.

Bokens redaktör, Kent Persson, uttalar förhoppningen att skriften ska bli en stimulans till intensifierad forskning beträffande den offentliga sektorn och dess verksamhet respektive de följdverkningar denna verksamhet för med sig för medborgarnas del.

Arne Sundström

Kent Persson (red). *Offentlig Sektor*. Timbro 1982. 94 sidor.

Polens frihet — och vår

Debatt den 9/4 1983 vid utdelningen av Dagens Nyheters och Politikens för Lech Walesas instiftade frihetspris.*

Vår nationalscen, som länge dominerats av uppvisningar i mänsklig ynkedom enligt den s k psykologiska determinismen, gav säsongen 1982-1983 ett flertal gånger (för utsålda hus!) den polske författaren Sławomir Mrożeks drama "Ambassadören" om en helgjuten personlighet, mänsklig värdighet, viljestyrka och fosterlandskärlek. Jarl Kulle, som förkroppsligade ambassadören, kunde sedan inte förmås att spela rollen av en meningslöst förvanskad Cyrano.

Helt stilenligt utdelades Dagens Nyheters och Politikens frihetspris på 50.000 kr till Solidaritets ledare Lech Walesa, representerad av en tom stol, smyckad med röda och vita blommor, på samma scen och med samma dekor som omgivit ambassadören i hans envisa vägran att kapitulera för den totalitära ondskans representanter.

En av de inbjudna till den följande debatten om fred och frihet, Jerzy Milewski, en av

*1982 tilldelades Lech Walesa också den svenska arbetarrörelsens stora pris på 50.000 kr. Partiföranden Palme smet dock från sin plikt att utdela priset, för att slippa ädra sig "fredsfusien" Brezjnevs ogillande.

Solidaritets grundare, nu chef för dess koordinationskommitté i Bryssel, var den som å Lech Walesus vägnar emottog hans frihetspris. Milewski redogjorde för självstyret i Polen, det s k "civila samhället", som över alla klassgränser bildats av den fria fackföreningsrörelsen. Den omfattar 98% av det polska folket i dess med fredliga medel förda kamp mot det statliga, sovjetdirigerade förtrycket. Visserligen är Solidaritet förbjuden sedan den 13 december 1981. Men ändå existerar den legalt i Polen, erkänd som den är av den internationella demokratiska fackliga rörelsen med utgångspunkt från mänskliga rättigheter.

Solidaritet finns öppet på alla arbetsplatser i Polen, därför att det arbetande folket vill det. Det är ledningen som befinner sig under jorden, gömd undan polisen, eller utomlands i exil.

Författaren Jerzy Kosinski, i exil i USA, påtalade västerländska liberala intellektuella svek mot humanismen: en rad kända författare, Heinrich Mann, Feuchtwanger, Shaw, m fl, ursäktade Stalins skenrättegångar och utrotningsslåger såsom nödvändig utrensning av olikstänkande för "Revolutionsens" sak. Sartre ville inte fördöma Sovjet för Gulag!

Kosinski varnar svenskarna — "om ni fortfarande betraktar er som hörande till Västvärlden" — för att lita på Sovjet, som aldrig hållit några givna löften och aldrig iakttagit någon folkrätt i sina erövringskrig. "Demokrati är en lyx, som måste försvaras med näbbar och klor. Som polack är jag förskräckt över hur världslost ni umgås med den i Väst", varnar författaren Ryszard Kapusinski.

Övergång till demokrati under kapitalistiska och fascistiska diktaturer finns det flera exempel på. Men sovjetssystemet är något speciellt. Det är icke blott nationellt expansiv imperialism utan även en av Lenin stiftad, av Stalin befastad och av ryska nomenkla-

turan strikt efterlevd "religion", som med "historisk nödvändighet, enligt marxism-leninismens objektiva lagar" ålägger sina trosbekännare att med alla medel, lögn, list och våld, utbreda världskommunismen.

"Varför?", frågade en ungersk flyktning från 1956, "varför gör inte Östlänternas sina uppror samtidigt? Då skulle de segra."

Till sist ett praktiskt förslag från Solidaritetens ledaren Miroslav Chojecki, grundare av det underjordiska förlaget Nova, som bl a publicerat Czeslaw Milosz: "Vad Sverige kan göra för Polen i dag? Varför inte börja radiosändningar på polska, som nog skulle uppfattas mellan Östersjön och Tatra-bergen...".

Astrid Wikmark
György Konrad, Jerzy Kosinski, m fl: "Polens frihet — och vår". Ordfronts förlag/Dagens Nyheter. ISBN 91 73 24 20 12. ca 80:-

Glada morgnar

Liksom många andra tjeckiska författare är Ivan Klima uppenbarligen drabbad av publiceringsförbud i sitt eget land. Hans bok "Mina glada morgnar" verkar dock i första hand riktad till en tjeckisk eller annan kommunistisk stats läsekrets. De tämligen talrika erotiska dialogerna och händelserna tycks hämta sin barnsliga förtjusning i den viktoriaiska, pryda sexualmoral som oftast kännetecknar länderna bakom järnridån.

Romanen är ingen sträng komposition utan har en viss dagbokskaraktär över sig. Fördelen är tydlig. Det passar utmärkt för regimkritikern Klimas syften, nämligen att ge en bred serie inblickar i ett samhälle med många sjukdomssymtom. Hans kritik är inte analytisk eller direkt utan knyts till konkreta situationer där människor tänker, handlar och känner som normala medborgare i ett

kommunistiskt land. Satir och humor präglar boken, där varje morgon får sitt kapitel. Hans språkliga mästerskap gör att även en del innehållstunna avsnitt blir läsvärda och fria från smaklöshet.

Synvinkeln är normalt första personen, men det starkaste avsnittet finner jag vara en inflikad berättelse i tredje person som handlar om herr Lhotas uppgörelse med sitt liv, när han sitter vid sin hustrus dödsbädd. Denna passage på 12 sidor i romanen skulle kunna läsas fristående som en utomordentlig novell. Den spänner över mycket: ett äkta pars liv belyses med stor frihet i tid och rum. Sanningens minut hade närmast sig. Vilket ansvar hade herr Lhota för deras samlivs och individers förtorkning och vilket hade den kommunistiska staten? Denna berättelse i romanen vibrerar av vemod och tragik. Allting blev för sent, för sent.

Som helhet är romanen en skarpögd samhällssatir i en mustig, burlesk förpackning.

Alf Norbäck

Ivan Klima: *Mina glada morgnar*. Coeckelberghs. 155 sidor.

CONTRA 2 1986

Nästa nummer av Contra kommer att presentera "Sovjet-Stockholm". Sovjetiska institutioner och företag spridda över hela staden — och verksamma i de mest skilda och oväntade branscher!

Det kommer också en laddad artikel om den internationella sovjetiska organisationen "Röda hjälpen" och dess koppling till Sverige.

Vi kommer också att presentera en avslöjande studie om den kommunala ekonomin.

Hur mycket Din kommun tar ut i för hög skatt!

Följ Contras nya spännande årgång, förnya Din prenumeration!

...kommer i februari